

Nr 261.

Uppläst och godkänd i första kammaren den 12 september 1914.
> > > i andra kammaren den 12 september 1914.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m., dels ock åtskilliga i anledning av propositionen väckta motioner.

(Särskilda utskottets nr 3 utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

Genom en den 20 juli 1914 dagtecknad proposition, nr 254, har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga propositionen bilagda förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt till förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

dels ock bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att å statens vägnar med ett aktiebolag, avsett att i enlighet med de i propositionen bilagt förslag till stiftelseurkund angivna grunder bildas under benämning aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet och med bolagsordning i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen bifogat förslag till dylik ordning, träffa överenskommelse angående utövandet av svenska statens tobaks-

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 84 häft. (Nr 261—263.) 1

monopol i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen likaledes närlagt förslag till sådan överenskommelse.

Riksdagen har såväl på grund av den genom de redan verkställda utredningarna ådagalagda svårigheten att på annan väg än statsmonopolets tillfredsställande lösa den föreliggande beskattningsfrågan som ock på grund av monopolets rent positiva företräden framför andra beskattningssystem funnit sig böra biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag om tobaksbeskattningens reglering genom införande av statsmonopol.

Om riksdagen sålunda funnit sig i princip kunna ansluta sig till det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget, har riksdagen däremot i vissa detaljer haft en från Eders Kungl. Maj:t avvikande mening samt fördenskull ansett sig böra vidtaga mer eller mindre betydande tillägg till samt modifikationer och ändringar i Eders Kungl. Maj:ts förslag. Särskilt har riksdagen därvid låtit sig angeläget vara att tillse, att vid det ifrågakommande inlösnings- och ersättningsförfarandet full rättvisa vederfares dem, som till följd av monopolets införande skulle komma att förlora sin förut utövade verksamhet inom tobaksindustrien, ävensom att för alla dem, som eljest av monopolets införande beröras, i möjligaste mån mildra de svårigheter, som övergången från fri näring till statsmonopol inom tobakstillverkningen kunde komma att medföra.

Riksdagen tillåter sig till en början att här nedan paragrafvis redogöra för de erinringar, som inom riksdagen framställts i anledning av själva författningsförslagen.

Inledningsvis vill riksdagen därvid framhålla, att, då riksdagen av skäl, för vilka i fortsättningen skall närmare redogöras, måst räkna med ett uppskov med monopollagstiftningens ikraftträdande, det befunnits nödigt att i åtskilliga författningsparagrafer vidtaga jämkningar i de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna tidsbestämningarna, vilka jämkningar emellertid icke torde vara av beskaffenhet att kräva särskilt omnämmande eller förtydligande.

Förslaget

till

förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

11 §.

Emot den i paragrafens tredje stycke intagna bestämmelsen, som huvudsakligen torde hava tillkommit, för att icke till följd av uppkommande smärre tobaksodlingar inom skilda län monopolets utövare skall

onödigtvis betungas med kontrollkostnader, har anmärkts, att därigenom de redan befintliga odlarna inom sådana län, där den sammanlagda, för tobaksodling disponerade arealen icke uppgår till fem hektar, försätts i en ogynnsammare ställning än odlarna i sådana län, där tobaksodling bedrivs i större omfattning. Enligt vad riksdagen inhämtat, skulle den anmärkta olägenheten emellertid knappast drabba andra nu befintliga odlare än innehavarna av några smärre tobaksodlingar i Blekinge läns gränstrakter mot Skåne, vilka odlingar ingå såsom del i det inom Kristianstads län belägna, sammanhängande tobaksodlingsdistriktet. Riksdagen har därför trots sig lättast kunna råda bot för det anmärkta missförhållandet genom att insätta i övergångsbestämmelserna en ny paragraf (45 §) av det innehåll, författningstexten närmare angiver.

12 §.

I denna paragraf torde enligt riksdagens förmenande lämpligen böra intagas de i 13 § av 1911 års kommittébetänkande föreslagna bestämmelserna angående förbud mot efterskörd. Behovet av ett dylikt förbud, som skulle vara ägnat att förebygga försäljning i konkurrensyfte av den vid efterskörden erhållna mindervärdiga varan, har från tobaksodlارهåll frambållits; och har det synts under sådana omständigheter icke finnas anledning att ur författningen utesluta de av kommitterade i dylikt hänseende föreslagna bestämmelserna.

13 §.

Av enskilda motionärer hava uttalats farhågor för att odlarna efter monolets införande, då de icke längre kunde räkna med mer än en köpare av den skördade tobaken, nämligen det tilltänkta monopolbolaget, praktiskt taget skulle uteslutas från varje inverkan å tobakens prissättning samt förty råka i ett för dem ofördelaktigt beroende av monolets utövare. Till förebyggande härav hava bemälda motionärer föreslagit, att råttobaksprisen skulle årligen bestämmas av en särskilt utsedd prisnämnd, i vilken tobaksodlarna eller deras organisation skulle åga tillsätta ett par av ledamöterna.

Riksdagen har för sin del funnit de av motionärerna framhållna synpunkterna beaktansvärda och fördenskull ansett sig böra i nu ifrågasvarande paragraf upptaga en bestämmelse av nyss antydd innebörd.

Enligt berörda bestämmelse skall prissättningen å råttobak årligen verkställas av därtill förordnad prisnämnd, bestående av en av Eders Kungl.

Maj:t utsedd ordförande och fyra ledamöter, bland vilka två företräda tobaksodlarnas intressen och två utses av monopolets utövare. På Eders Kungl. Maj:t skall ankomma att utfärda närmare föreskrifter om ordningen för ledamöternas tillsättande ävensom instruktion för prisenämnd. Riksdagen har sålunda ansett böra lämnas öppet och till Eders Kungl. Maj:ts avgörande hänskjutas, huruvida en gemensam prisenämnd lämpligen bör tillsättas för hela riket eller särskilda dylika nämnder böra utses för olika odlingsdistrikt. Rörande lämpligaste tillvägagåendet vid själva prissättningen, varom bestämmelser lära komma att intagas i instruktionen, är riksdagen icke i tillfälle att uttala något bestämt omdöme, men såsom tjänligt har framhållits, att en pristaxa på förhand årligen upprättas, upptagande olika pris för olika tobakssorter och med viss marginal inom särskilda prislägen för bättre eller sämre kvaliteter av den skördade varan. Kostnaden för prissättningen har ansetts böra bestridas av monopolets utövare.

17—20 §§.

I dessa paragrafer, som innehålla bestämmelserna om beskattning och försäljning av tobaksvaror, har riksdagen icke ansett sig böra föreslå någon ändring.

Emellertid har riksdagen, som i detta sammanhang till behandling förehaft frågan angående tobakshandlandenas ställning under monopol-systemet, ansett sig böra, i anledning av vad i vissa motioner yrkats och under vederbörande utskotts arbete förekommit, framhålla några önskemål i avseende å det tilltänkta monopolbolagets förhållande till handlandekåren.

Eders Kungl. Maj:ts förslag bygger, såsom av föredragande departementschefen framhållits, på den grundsatsen, att handeln med tobaksvaror efter monopolets införande fortfarande liksom hittills skall vara en fri näring. Rabatt- och kreditförhållanden ävensom övriga frågor rörande tobaksvarornas distribuering bland konsumenterna förutsättas enligt samma förslag skola ordnas genom frivilliga överenskommelser mellan tillverkare och återförsäljare, och handeln med tobaksvaror skulle alltså liksom för närvarande få fritt gestalta sig i de former, som av omständigheterna betingas.

Från olika håll har emellertid framhållits, att monopolbolaget komme att gentemot de enskilda handelsidkarna intaga en sådan maktställning, att grundsatsen om handels frihet i själva verket skulle bli mer eller mindre illusorisk. Då det väl läte tänka sig, att denna makt-

ställning av bolaget utnyttjades därhän, att handlandenas nuvarande vinstmöjligheter i alltför hög grad kringskures, borde, menar man, i författningarna meddelas särskilda bestämmelser av olika slag för att bereda handlandena större trygghet i ekonomiskt hänseende samt eventuellt hålla dem skadeslösa för de förluster eller den minskning i näringsverksamhet, som de till följd av monopolets införande till äventyrs kunde få vidkännas.

Ehuru riksdagen för sin del är benägen att anse de i motioner och särskilda skrivelser i nu ifrågakommande avseende uttalade farhågorna icke oväsentligt överdrivna, torde det likväl svårligen kunna förnekas, att handlandenas ställning i icke ringa grad kommer att påverkas av industriens monopolisering samt att det fördenskull varit önskligt, att i författningarna eller eljest särskilda garantier, starkare än de, som i Eders Kungl. Maj:ts förslag innefattas, kunnat träffas till tryggande av handlandekårens berättigade intressen. Att, på sätt av en enskild motionär yrkats, tillerkänna alla tobakshandlande, som vid monopolets införande vilja upphöra med sin näringsverksamhet, full ersättning härför, läser emellertid enligt riksdagens uppfattning icke kunna ifrågakomma. Rimligare synes det då riksdagen vara att söka realisera det från andra håll uttalade önskemålet om viss minimirabatt åt handlandena vid inköp av tobaksvaror från monopolets utöfvare samt om kreditförhållandenas reglering åtminstone under övergångsperioden genom lämpligt avpassade författningsbestämmelser. Riksdagen har emellertid kommit till den bestämda uppfattningen, att det av praktiska skäl svårligen låter sig göra att genom generella författningsbestämmelser av ett eller annat slag ordna vare sig kredit- eller rabattförhållandena. Dessa förhållanden äro nämligen, såsom av föredragande departementschefen påpekats, å olika orter och av olika anledningar så varierande, att någon enhetlig normering av desamma icke utan mycket stora olägenheter skulle kunna åstadkommas. Under sådana omständigheter torde knappast återstå annat än att i enlighet med departementschefens anvisning lita till det korrektiv mot möjliga maktmissbruk från bolagets sida, som ligger i det sätt, varpå enligt förslaget bolagets styrelse skall vara sammansatt. För att stärka betydelsen av sagda korrektiv har riksdagen hos Eders Kungl. Maj:t velat anhålla om åläggande för de av Eders Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i bolagets styrelse att, i vad på dem ankommer, tillse, att bolaget gentemot de enskilda handlandena i såväl det ena som det andra hänseendet förfar på ett sätt, som kan anses stå i överensstämmelse med billighetens fordringar. Särskilt har därvid synts böra framhållas vikten av, att *dels* under lämplig övergångstid vid försäljning av tobaksvaror

kredit av monopolbolaget beviljas återförsäljare i den omfattning, som av omständigheterna kan anses påkallad, dels ock sådana försäljningsförmåner lämnas återförsäljare, att dessa i vad på monopolbolaget beror och med hänsyn till rådande förhållanden inom tobakshandeln må äga möjlighet att förvärva skäligen inkomst av densamma. Vad ovan sagts bör givetvis icke så förstås, som om monopolbolaget därigenom skulle vara förhindrat att vidtaga sådana förändringar i försäljningsförhållandena, som en rationell skötsel av bolagets rörelse må anses påkalla, utan utgör endast en erinran, att varje dylik förändring bör ske med nödig varsamhet och under behörigt iakttagande av handlandekårens berättigade intressen.

22 §.

De av Eders Kungl. Maj:t föreslagna anordningarna i avseende å importhandelns ställning under monopolsystemet har riksdagen i stort sett funnit välbetänkta. Sålunda anser riksdagen nödigt att, på sätt i propositionen nr 256 föreslagits, en väsentlig ökning äger rum i det enligt tulltaxan den inhemska tobakstillverkningen beredda skyddet. Mot de föreslagna tullsätternas belopp har riksdagen icke haft något att erinra. Den därutöver föreslagna ökningen i skyddet genom övergång från netto- till bruttoförtullning har riksdagen däremot icke funnit vara erforderligt motiverad.

I likhet med föredragande departementschefen anser riksdagen vidare nödvändigt att, därest man icke, på sätt av 1909 års kommitterade föreslagits, förbjuder all annan i försäljningssyfte utövad import av färdiga tobaksvaror än den, som bedrivs av monopolets utövare, pålägga den genom enskilda handlande utövade importen förutom stadgad tull en särskild s. k. licensavgift, så hög, att den icke blott innefattar den jämväl för monopolbolagets tillverkning och import utgående skatten, utan därjämte bildar en motvikt mot den fara från övermäktiga utländska konkurrensintressens sida, vilken sammanhänger med bibehållande av tobakshandlandenas import. Icke heller har riksdagen funnit något att erinra emot grunderna för beräkningen av denna licensavgift.

Om riksdagen alltså icke anser sig hava anledning ifrågasätta riktigheten av de av Eders Kungl. Maj:t i detta hänseende träffade anordningarna för säkerställande i ekonomiskt hänseende av monopolbolagets verksamhet, har riksdagen däremot icke ansett sig lika obetingat kunna dela departementschefens åsikt, att berörda anordningar icke komme att förorsaka något intrång i importhandelndenas näringsverksamhet.

Det synes nämligen riksdagen obestridligt, att de enskilda importörerna åtminstone beträffande vissa varuslag genom tillkomsten av ett monopolbolag, som självt uppträder såsom konkurrent på tobaksimportens område, fått sin ställning i viss mån försvagad. Av denna anledning torde det kunna anses befogat, att de enskilda handlande, vilkas affärer uteslutande eller till huvudsaklig del varit baserade på import av utländska tobaksvaror, erhålla någon ersättning för den minskning i näringsverksamhet, som de på grund av monopolets införande till äventyrs komma att få vidkännas. Att dessa ersättningar böra utgå efter andra och mindre generösa grunder än gottgörelsen till dem, som på grund av monopolets införande nödgas helt och hållet upphöra med sin förut bedrivna verksamhet, torde utan vidare få anses självfallet. Därjämte torde emellertid den inskränkning i ersättningsrätten böra göras, att densamma begränsas till att omfatta endast importörer av cigarrer och cigarrcigarretter. Vad cigarettimporten beträffar, karaktäriseras densamma nämligen, efter vad i 1911 års kommittébetänkande framhålles, väsentligen av det förhållande, att de viktigaste av de inom Sverige gångbara utländska märkena säljas med ensamrätt för vissa firmor, som sålunda hava ett slags monopol å denna import, uteslutande möjligheten för varje annan att kunna tillhandla sig varan direkt från den utländska producenten. Det torde under sådana omständigheter och med kännedom om de förhållanden, som i övrigt råda på cigarettmarknaden, knappast vara tvivel underkastat, att dessa importörer komma att bli nämligen oberörda av monopollagstiftningen, vadan någon anledning att i samband med monopolets införande tillerkänna dem ersättning av ett eller annat slag knappast torde föreligga. Och vad beträffar importen av övriga slags tobaksvaror, synes denna icke vara av den betydelse, att det kan anses nödvändigt att i detta sammanhang taga hänsyn till densamma.

Bestämmelserna angående ersättning till tobaksimportörerna hava jämte bestämmelser om ersättning i vissa fall till råttobakshandlande av riksdagen sammanförts i en särskild paragraf, vilken insatts såsom 10 § i ersättningsförordningen.

27 §.

Riksdagen har ansett det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna straffminimum för brott, varom i 1 mom. av denna paragraf förmåles, skäligen kunna nedsättas från 25 till 10 kronors böter.

38 §.

På grund av de särskilda förhållanden, som efter avlåtandet till riksdagen av de kungl. propositionerna i nu förevarande ämne inträtt å det ekonomiska området, skulle det, efter vad som kan antagas, möta svårighet att omedelbart anskaffa det för monopolets införande erforderliga kapitalet. Under sådana omständigheter och då det för närvarande icke lär vara möjligt att bedöma, huru snart förhållandena åter kunna bli sådana, att berörda svårighet icke längre kan anses föreligga, skulle det enligt riksdagens förmenande icke vara välbetänkt att redan nu fastställa viss dag för monopollagstiftningens ikraftträdande, utan lär avgörandet härutinnan lämpligen böra överlämnas åt Eders Kungl. Maj:t. Det bemyndigande, som i dylikt hänseende av riksdagen lämnas, har emellertid, närmast med hänsyn till riksdagens bevillningsrätt, ansetts böra begränsas till att gälla endast intill utgången av år 1915. Under loppet av nämnda års riksdag bör i varje fall ställningen kunna av Eders Kungl. Maj:t överblickas och eventuellt erforderlig framställning till riksdagen avlåtas.

39, 42 och 43 §§.

De i dessa paragrafer gjorda ändringarna avse endast tidsbestämmelserna och framstå samtliga såsom en direkt följd av den ovan omförmälda förändrade tidpunkten för monopolets ikraftträdande.

I avseende å 42 § må därjämte anmärkas, att, för den händelse i anledning av innehållet i det vid denna riksdag antagna förslaget till ny förordning angående stämpelavgiften någon ändring av bestämmelserna om sättet för tillhandahållande av de i paragrafen omförmälda stämpelmärkena skulle påkallas, Eders Kungl. Maj:t torde framdeles till riksdagen därom göra framställning.

45 §.

Angående anledningen till insättandet av denna paragraf får riksdagen hänvisa till vad därom under 11 § blivit sagt.

Förslaget

till

förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

3 §.

I en inom andra kammaren väckt motion har bland annat yrkats, att fastställandet av de inlösnings- och ersättningsbelopp, som i anledning av monopolets införande till enskilde skola utgå, måtte ske efter samma principer och medelst samma förfarande, som i gällande expropriationsförordning äro stadgade. Såsom i 1911 års kommittébetänkande framhålls och jämväl av föredragande departementschefen anmärkes, måste emellertid av såväl principiella som rent praktiska skäl en tillämpning av det i nyssberörda förordning stadgade förfarandet på nu ifrågasvarande förhållanden anses utesluten. Under sådana omständigheter har riksdagen för sin del icke funnit något att erinra mot den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna anordningen med särskilt tillsatta kommissioner i två instanser för prövning av uppkommande inlösnings- och ersättningsanspråk. I överensstämmelse med den tankegång, som legat till grund för motionärens ovauberörda yrkande, har riksdagen emellertid ansett önskligt, att något större inflytande å kommissionernas sammansättning inrymmes åt de personer, vilkas ersättningsanspråk skulle bliva föremål för kommissionernas prövning. Särskilt har riksdagen funnit förslaget om att tobaksfabrikanterna ensamma skulle äga utse den ledamot i lokalkommissionerna, som närmast skulle representera ersättningsstagarnas intressen, ur övriga ersättningstagares synpunkt icke fullt tillfredsställande. Riksdagen har fördenskull, och då den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna anordningen att begränsa varje lokalkommissions verksamhetsområde till ett särskilt företag mindre väl lämpar sig för speciellt hemindustrien, ansett att, förutom de i Eders Kungl. Maj:ts förslag omförmälda, för visst företag tillsatta lokalkommissionerna, vilka enligt riksdagens mening böra ifrågakomma endast vid de egentliga fabriksföretagen, särskilda kommissioner, på sätt av författningstexten närmare framgår, böra länsvis tillsättas för prövning av uppkommande personliga ersättningsanspråk samt att i dessa kommissioner, vilka liksom övriga lokalkommissioner skulle bestå av ordförande och två ledamöter,

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 84 häft. (Nr 261—263.) 2

den ena ledamoten bör genom val utses av de ersättningssökande inom den yrkesgrupp, vars ersättningsfrågor kommissionen har att handlägga.

Vad därefter centralkommissionen angår, har riksdagen ansett ersättningstagarnas krav på ökat inflytande å kommissionens sammanättning lämpligen kunna tillgodoses sålunda, att antalet ledamöter förutom ordföranden utökas till sex, av vilka tre jämte suppleanter för dem förordnas omedelbart av Eders Kungl. Maj:t, medan övriga tre ledamöter jämte suppleanter för dem utses på så sätt, att kommerskollegium, efter hörande av för kollegium kända föreningar av tobaksfabrikanter och av tobaksarbetare inom riket, avgiver förslag å åtta personer, ägnade att företräda fabrikanternas samt förvaltnings- och kontorspersonalens jämte import- och råtabakshandlandenas samt handelsresandenas intressen, och fyra personer, ägnade att företräda arbetarnas intressen, varefter Eders Kungl. Maj:t bland de sålunda föreslagna torde utse inom den förra gruppen två ledamöter och två suppleanter samt inom den senare gruppen en ledamot och en suppleant.

4 §.

Denna paragraf har av riksdagen utökats med två moment, av vilka det ena, 5 mom., föranletts av de i 10 § upptagna bestämmelserna om ersättning åt vissa enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag icke därtill berättigade kategorier av yrkesidkare, nämligen import- och råtabakshandlande.

Vad angår 6 mom. har detsamma tillkommit i anledning av de i motioner och annorledes allmänt uttalade farhågorna för att fabrikanterna, då de på grund av monopolets införande nödgades upphöra med sin verksamhet och sålunda icke hade tillräckligt intresse av att stödja handlandena, skulle, så snart tidpunkten för monopolets ikraftträdande blivit känd, skynda att indraga krediten samt indriva sina hos handlandena utestående varufordringar. Till följd av den sålunda efter all sannolikhet inträffande samtidiga indrivningen av stora fordringsbelopp skulle, menar man, många handlande, även sådana, som eljest vore solventa, råka på obestånd och stora förluster åsamkas såväl handlandena själva som de olika fabrikanterna — förluster, som därest avvecklingen av fabrikanternas affärer med handlandena fått försiggå i lugn, åtminstone till mycket stor del kunnat undvikas.

De sålunda uttalade farhågorna torde med hänsyn såväl till de mycket betydande belopp, till vilka, enligt vad riksdagen inhämtat, fabrikanternas hos handlandena utestående varufordringar för närva-

rande uppgå, som ock till tobakshandlandekårens i stort sett ganska svaga ekonomiska ställning, icke kunna fränkännas fog. Risken för att särskilt detaljhandlandena i stort antal icke skulle förmå uthärda den ekonomiska påfrestning, som en dylik på en gång skeende massindrivning av fordringar skulle innebära, synes riksdagen icke kunna förnekas. I de i 6 mom. av den förevarande paragrafen meddelade bestämmelserna har riksdagen emellertid trots sig finna en utväg att väsentligt mildra de svårigheter, som avvecklingen av fabrikanternas affärsförbindelser med handlandena eljest skäligen kunde befaras komma att medföra. Enligt dessa bestämmelser skall, såsom villkor för att tobaksfabrikant må komma i åtnjutande av ersättning för förlorad näringsverksamhet, gälla, att han inom viss tid till bankinrättning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, för inkassering överlämnar sina utestående varufordringar hos tobakshandlande; och skall sedermera inkasseringen av alla fordringarna ombesörjas av berörda bankinrättning, vilken skall hava att månadsvis mellan de olika borgenärerna fördela vad av varje gäldenär betalats i förhållande till beloppet av borgenärernas fordringar hos samma gäldenär.

Den sålunda föreslagna anordningen, närmare reglerad på sätt av författningstexten framgår, bör enligt riksdagens förmenande såväl erbjuda fabrikanterna den största möjliga garantien för att vid indrivning av varufordringarna envar borgenär må erhålla vad honom i jämförelse med andra rätteligen tillkommer som ock i möjligaste mån tillförsäkra handlandena tillmötesgående och hovsamhet vid indrivningens verkställande.

Kostnaden för inkasseringen har ansetts böra bestridas av staten men lärer sedermera böra av monopolbolaget till staten återgäldas på samma sätt, som i 2 § av det upprättade kontraktsförslaget är stadgat om de av staten utgivna ersättnings-, inlösnings- och understödsbeloppen ävensom om vissa andra i paragrafen närmare angivna kostnader för monopolets införande. Till första stycket av berörda kontraktsparagraf torde alltså böra tilläggas orden »samt för inkassering av de varufordringar, varom i 4 § 6 mom. nämnda förordning sägs».

6 och 7 §§.

I avseende å förutsättningarna för erhållande av ersättning, varom i dessa paragrafer är fråga, har riksdagen ansett Eders Kungl. Maj:ts förslag kunna beträffande de lösa inventarierna så till vida mildras, att inlösen respektive ersättning för värdeminskning skall ifrågakomma,

oavsett huruvida inventarierna vid monopolets ikraftträdande varit sedan minst ett år därförut regelbundet i bruk för tobakstillverkning inom riket, om de blott varit på dylikt sätt använda alltsedan den tidpunkt, då Eders Kungl. Maj:ts förslag i ifrågavarande ämne kan antagas hava till följd av propositionens avlåtande till riksdagen blivit mera allmänt känt, eller närmare bestämt sedan den 1 augusti 1914. Ett dylikt stadgande torde vara till fyllest för att förebygga de av föredragande departementschefen befarade missbruken i avseende å statens inlösnings- och ersättningskyldighet i nu ifrågavarande hänseende.

En liknande ändring har av enahanda anledning vidtagits i fråga om övertagande av hyreskontrakt, varom i 4 mom. av 7 § stadgas.

8 §.

De av Eders Kungl. Maj:ts föreslagna grunderna för fastställande av de till fabrikanterna utgående ersättningarna för förlorad näringsverksamhet har riksdagen ansett sig i huvudsak kunna godtaga, därvid riksdagen emellertid i likhet med föredragande departementschefen ansett sig böra uttryckligen frambålla, att riksdagen därmed på intet sätt velat yttra sig om, i vad mån berörda grunder skulle för andra industrier än tobakstillverkningen kunna komma att giva ett tillfredsställande ersättningsresultat.

I här nedan omförmälda punkter har riksdagen emellertid, för att i möjligaste mån tillgodose ersättningstagarnas berättigade intressen, trott sig böra företaga jämkningar i Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Mot den i 2 mom. intagna åldersskalan har bland annat framställt den anmärkningen, att det måste anses oriktigt att, medan såsom förutsättning för erhållande av lägsta ersättningsbeloppet, motsvarande en gång medelhandelsvinsten, stadgats en så lång verksamhetstid som $5\frac{3}{4}$ år, en verksamhetstid av ytterligare ett, två eller tre år skulle medföra fördubbling respektive tre- eller fyrdubbling av ersättningsbeloppet. Riksdagen, som icke kunnat undgå att finna den sålunda gjorda erinringen åtminstone till en viss grad berättigad, har trott sig kunna, utan ändring av de för de äldre företagen utgående, till synes fullt tillräckliga ersättningarna, undanröja anmärkta missförhållande och samtidigt bereda de yngre företagen en i ersättningshänseende förbättrad ställning genom att ändra ersättningsskalan därhän, att minimiersättningen höjes till 5 gånger medelhandelsvinsten samt bestämes att utgå för verksamhetstiden från och med den 1 januari 1904 intill dagen för monopolets ikraftträdande, medan för varje helt kalenderår,

företaget varit i verksamhet såsom tobaksfabrikant under åren 1899—1903, ersättningsbeloppet ökas med en halv medelhandelsvinst samt för varje helt verksamhetsår före år 1899, på sätt av Eders Kungl. Maj:t föreslagits, med en femtedels och för varje sådant år före år 1889 med en tiondedels medelhandelsvinst. Alla eljest ersättningsberättigade företag, som börjat sin verksamhet efter utgången av år 1903, komma sålunda att erhålla ersättning till belopp, motsvarande fem gånger medelhandelsvinsten, medan i avseende å äldre företag ersättningen kommer att utgå med de belopp, som i Eders Kungl. Maj:ts proposition avses.

En annan enligt riksdagens uppfattning berättigad anmärkning, som framställts mot de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna ersättningsgrunderna i nu ifrågavarande del, är den, att kommissionerna icke erhållit tillräckligt utrymme att vid ersättningarnas fastställande taga vederbörlig hänsyn till de ersättningsberättigade företagens utvecklingstendens. Visserligen hava enligt 3 mom. kommissionerna medgivits rätt att, där ersättningsberättigad tobaksfabrikants handelsvinst under åren 1907—1913 visat ökning eller minskning, som ej kan anses vara av tillfällig natur, efter sig företeende omständigheter öka eller minska det enligt 2 mom. fabrikanten tillkommande ersättningsbeloppet med högst 5 procent. Med hänsyn till det olika värde, som tvenne företag med lika stora medelhandelsvinster måste anses äga, om det ena under den till grund för beräkandet av medelhandelsvinsten lagda sjuårsperioden befunnit sig i stadigt uppåtgående och det andra under samma sjuårsperiod visat lika stadigt nedgående, torde emellertid den ovan nämnda, kommissionerna lämnade marginalen icke kunna anses tillräcklig för att medgiva beaktande i tillbörlig mån av det förra företagens berättigade krav på att i ersättningshänseende bliva bättre ställt än det senare. Riksdagen har därför ansett sig böra vidga den ovan förmälda gränsen för ersättningsbeloppens ökning eller minskning i vardera riktningen till 10 procent.

Slutligen har det synts riksdagen, som om de av Eders Kungl. Maj:t enligt 5 och 6 momenten till vissa företag föreslagna, efter medelnettoförsäljningsvärdet utgående ersättningarna blivit alltför knappt tilltagna. Särskilt gäller detta i avseende å sådana företag, som, ehuru de icke kunna uppvisa någon medelhandelsvinst för den till grund för ersättningarnas beräkande lagda sjuårsperioden, likväl lyckats, kanske med stora kostnader, år efter år förbättra sin ställning, så att de vid monopolets ikraftträdande redan uppnått eller i varje fall närma sig den punkt, då de komma att bliva vinstgivande. Riksdagen har ansett sig böra höja

de i 5 och 6 momenten omförmälda ersättningarna från $\frac{1}{20}$ till $\frac{1}{10}$ av det i vederbörlig ordning beräknade medelnettoförsäljningsvärdet.

I avseende å förevarande paragraf anser sig riksdagen till sist böra framhålla, hurusom efter de av riksdagen vidtagna jämkningarna i de av Eders Kungl. Maj:ts här föreslagna bestämmelserna de till fabrikanterna enligt paragrafen utgående ersättningarna efter riksdagens förmenande måste anses innebära full gottgörelse för den genom monopolets införande orsakade förlusten av näringsverksamhet.

9 §.

I denna paragraf, som innehåller bestämmelser om statens ersättningssskyldighet gentemot de inom tobaksindustrien för närvarande sysselsatta personerna, har riksdagen ansett sig böra vidtaga åtskilliga ändringar, av vilka emellertid flera äro av den beskaffenhet, att de icke torde kräva någon närmare förklaring. Dit hör exempelvis förändringen i 1 mom. a) av orden »hos tobaksfabrikant stadigvarande anställd» till »inom samma näring stadigvarande sysselsatt» ävensom förändringen i samma moment d) av orden »fast anställd» till »stadigvarande anställd». I avseende å 1 mom. torde emellertid förtjäna särskilt framhållas, att riksdagen bland ersättningsberättigade yrkesgrupper upptagit jämväl s. k. platsförsäljare i tobaksvaror — något som emellertid, vid det förhållande att denna yrkesgrupp enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag synes hava ansetts hänförlig till kategorien handelsresande, icke lärer behöva föranleda någon höjning av det för monopolets införande beräknade ersättningsbeloppet.

Den enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag i ersättningshänseende gjorda åtskillnaden mellan yrkesutbildade och icke yrkesutbildade personer har riksdagen, med hänsyn därtill att ersättningarna närmast äro avsedda att förmedla övergången till annat yrke samt att de icke yrkesutbildade personerna i allt fall vida lättare än de yrkesutbildade böra vara i stånd att inom annan näringsgren skaffa sig sitt uppehälle, ansett böra bibehållas. Då riksdagen emellertid förutser, att det vid ersättningsbestämmande kan komma att möta svårigheter att uppdraga gränsen mellan yrkesutbildade och icke yrkesutbildade, har riksdagen velat framhålla önskvärdheten av att åt begreppet yrkesutbildade vid författningens tillämpning icke måtte givas en alltför snäv tolkning. Utan att vilja söka uttömmande angiva, vilka till arbetaregruppen hörande personer som rätteligen böra betraktas såsom yrkesutbildade, vill riksdagen dock på grund av inhämtade upplysningar såsom

sin uppfattning uttala, att till dylika arbetare böra hänföras: inom cigarr- och cigarrcigarrettillverkningen förmän, cigarmakare, cigarrcigarrettmakare, vickelmakare, sorterare och beredningsarbetare, inom cigarrettillverkningen förmän, tobaksskärare, cigarrettarbetare för hand, maskinskötare och deras medhjälpare samt beredningsarbetare, inom snustillverkningen förmän, mjölnare och snusarbetare, inom röktoakstillverkningen förmän, tobaksblandare, tobaksskärare och beredningsarbetare samt inom tuggtobakstillverkningen förmän, spinnare och rullare, pressare, uppläggare och beredningsarbetare.

I avseende å villkoren för erhållande av ersättning, varom i denna paragraf är fråga, har riksdagen ansett vissa lindringar i propositionens bestämmelser påkallade. Sålunda har riksdagen, som visserligen icke, på sätt av enskilda motionärer ifrågasatts, ansett kravet på svensk medborgarrätt såsom villkor för ersättnings erhållande kunna helt eftergivas, funnit sig böra tillmötesgå motionärernas önskemål så till vida, att den av Eders Kungl. Maj:t i nu ifrågavarande hänseende föreslagna bestämmelsen utbyttis mot ett stadgande av innehåll, att den ersättningsökande vid tiden för monopolets ikraftträdande varit svensk medborgare. Ett särskilt skäl härför har riksdagen funnit i det förhållande, att, enligt vad som blivit upplyst, ett stort antal inom tobakstillverkningen för närvarande sysselsatta arbetare av utländsk härkomst sedan lång tid vistats inom landet utan att vidtaga åtgärder för förvärvande av svensk medborgarrätt samt i äktenskap med svensk kvinna här bildat familj. Vidare har riksdagen, för att bereda möjlighet för ännu icke 21-åriga arbetare, som genomgått särskild lärlingsutbildning inom tobaksindustrien, men som nu till följd av monopolets införande förhindras att utnyttja sin sålunda förvärvade fackkunskap, att erhålla ersättning för den förlorade näringsverksamheten, beträffande yrkesutbildade personer ansett den för erhållande av ersättning stadgade åldern kunna sänkas från 21 till 18 år. Slutligen har riksdagen, då för idkare av hemindustri ersättningen för den förlorade näringsverksamheten lika litet som för övriga tobaksfabrikanter lärt böra göras beroende av att de icke erhållit och icke kunnat erhålla någorlunda motsvarande anställning hos monopolets utövare, företagit en omredigering av det i Eders Kungl. Maj:ts förslag under 2 mom. d) upptagna stadgandet, varigenom en dylik konsekvens av paragrafens bestämmelser uteslutes.

Beträffande storleken av de enligt paragrafen utgående ersättningarna har riksdagen endast i vad angår de i 1 mom. d) omförmälda personer funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag.

I avseende å dessa personer har riksdagen icke kunnat undgå att finna de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna ersättningarna väl knappt tillmätta. Det lär nämligen enligt riksdagens mening knappast kunna bestridas, att det för de äldre hos tobaksfabrikanterna för närvarande sysselsatta handelsresandena och platsförsäljarna i flertalet fall torde komma att möta synnerligen stora svårigheter att inom annat yrke förskaffa sig sitt uppehälle. Riksdagen har för den skull ansett sig hava grundade skäl att höja ersättningarnas maximibelopp från två och en halv till fyra gånger den på vederbörligt sätt uppskattade medelårsinkomsten.

I enskilda motioner liksom ock i vissa andra till utskottet inkomna framställningar har uttalats den önskan, att åtminstone de äldre inom tobaksindustrien sysselsatta arbetarna, i stället för att erhålla ett ersättningsbelopp en gång för alla, måtte tillerkännas fasta årliga pensioner, beräknade efter medelårsinkomsten. Riksdagen, som finner de synpunkter, vilka till stöd härför anförts, förtjäna beaktande, har väl av praktiska skäl icke kunnat ansluta sig till detta uppslag i oförändrad form men har i stället upptagit ett stadgande, i ett till paragrafen fogat nytt moment, varigenom riksdagen trott sig hava tillmötesgått de önsningar, som legat till grund för den i motionerna gjorda framställningen. Det gjorda tillägget innebär, att centralkommissionen, när omständigheterna därtill föranleda och den ersättningsberättigade det medgiver, skall äga förordna, att ersättning, varom i denna paragraf förmäles, skall, i stället för att till ersättningstagaren på en gång utbetalas, tillgodokomma honom i form av en årligen utgående livränta. För att göra ersättningstagarna mera benägna för ett dylikt medgivande, har tillika föreskrivits, att då sådan form för ersättningens utgående tillämpas, det fastställda ersättningsbeloppet skall ökas med 10 procent. På grund av svårigheten att uppdraga någon rationell gräns mellan olika kategorier av ersättningstagare har nu ifrågavarande stadgande erhållit en så allmän avfattning, att detsamma formellt är tillämpligt i avseende å såväl större som mindre ersättningsbelopp. Syftet med den föreslagna anordningen har emellertid, såsom redan antytts, varit att bereda de mindre ersättningstagarna, särskilt inom högre åldersklasser, en i ekonomiskt hänseende för framtiden tryggare ställning än erhållandet av ett ersättningsbelopp en gång för alla skulle garantera. Med fog torde det ock kunna antagas, att centralkommissionen vid tillämpning av vad i det föreslagna 7 mom. föreskrivits skall låta sig angeläget vara att tillse, att endast sådana personer, som verkligen därav äro i behov, komma i åtnjutande av den förhöjning i ersättningsbeloppets storlek, som uppbärandet av ersättningen i form av livränta skulle komma att innebära.

10 §.

På sätt redan förut vid behandlingen av 22 § i monopolförfattningen framhållits, har riksdagen i motsats mot Eders Kungl. Maj:ts ansett importhandlande med utländska tobaksvaror i viss utsträckning böra komma i åtnjutande av ersättning för den minskning i näringsverksamhet, som de till följd av monopolets införande kunna få vidkännas. I avseende å de skäl, som varit bestämmande för riksdagens ståndpunkt i denna fråga, ävensom för de begränsningar, som enligt riksdagens åsikt böra göras i ersättningsrättens omfattning, tillåter sig riksdagen hänvisa till vad därom under ovanberörda paragraf i monopolförfattningen blivit sagt.

De närmare bestämmelserna rörande ifrågakvarande ersättningar till importhandlandena återfinnas i nu förevarande paragraf.

I samma paragraf hava upptagits stadganden om ersättning jämväl åt en annan enligt Eders Kungl. Maj:ts proposition icke ersättningsberättigad kategori av yrkesidkare, nämligen råttobakshandlande. Då i avseende å den inom Sverige odlade tobaken uttryckligen stadgats, att densamma icke får av odlare försäljas till annan än monopolets utöfvare, samt beträffande utländsk råttobak det måste anses ovisst, i vilken utsträckning monopolbolaget — den enda köparen inom landet av dylik vara — kan komma att vid sina inköp betjäna sig av nuvarande råttobakshandlandes förmedling, har riksdagen ansett av billigheten påkallat, att jämväl dessa, åtminstone i den mån deras inkomster av råttobakshandeln utgjort någon mera väsentlig del av deras sammanlagda inkomst av arbete, förslagsvis 50 procent, tillerkännas ersättning för den förlust, som sålunda kan komma att åsamkas dem. Dylik ersättning har emellertid, på sätt jämväl skall gälla beträffande importhandlandena, ansetts icke böra utgå, där verksamheten drivits såsom kommissions- eller agenturaffär, och icke heller till andelsförening för odlare av svensk råttobak.

Till grund för bestämmandet av de enligt paragrafen utgående ersättningsbeloppens storlek skall, där fråga är om ersättning till råttobakshandlande, i likhet med vad enligt 9 § gäller, läggas den på visst sätt beräknade medelårsinkomsten.

I fråga om importhandlande med färdiga tobaksvaror har däremot, då det i allmänhet knappast lärer vara möjligt att avgöra, huru stor del av deras inkomst av tobakshandlingen, som härflutit från försäljningen av importerade tobaksfabrikat, varit nödvändigt att söka utfinna någon annan ersättningsgrund; och har riksdagen i detta hänseende stannat vid den årliga medelomsättningen av de av vederbörande

under viss tid före monopolets ikraftträdande direkt importerade cigarrer och cigarrcigarretter, beräknad efter inköpspriset. Till ledning för uppskattningskommissionernas beräkningar i detta hänseende har i 4 § 5 mom. intagits ett stadgande om skyldighet för ersättningsökanden att till centralkommissionen ingiva, förutom de av honom förda handelsböckerna för de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande, jämväl fakturor och verifikationer, ägnade att styrka hans inköp och försäljning av tobaksvaror under samma tid.

11 §.

De principer, som legat till grund för Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser ersättning till aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker, synas riksdagen i huvudsak riktiga. Sålunda lärer, utöver den enligt 6 och 7 §§ bolaget tillkommande ersättningen för inom tobakstillverkningen använda materiella tillgångar, gottgörelse skäligen böra beredas bolaget jämväl för dylika tillgångar, av bolaget övertagna från något i bolaget ingående företag, ändå att de icke vid monopolets ikraftträdande av bolaget användas för tobakstillverkning. Likaledes torde bolaget böra ej mindre, ehuru det icke uppnått den i 8 § 1 mom. stadgade ålder, komma i åtnjutande av ersättning för förlorad näringsverksamhet än även erhålla gottgörelse i viss utsträckning för de i anledning av bolagets bildande av bolaget utbetalade ersättningarna för förlorad anställning till personer, som förut varit anställda hos något av de särskilda i bolaget ingående företagen. Slutligen torde billigheten kräva, att bolaget, utöver vad sålunda till bolaget kan komma att utgå, erhåller ersättning till skäligt belopp jämväl för vissa av bolaget för fabrikationens koncentrerings havda kostnader av förut ej avsedd art.

Riksdagen är sålunda i själva principfrågan fullt ense med Eders Kungl. Maj:t. Endast i avseende å några detaljer har riksdagen haft en avvikande mening.

Beträffande 1 och 2 momenten har riksdagen sålunda vidtagit ett par obetydliga ändringar, omedelbart föranledda av och liknande dem, som, efter vad riksdagen förut framhållit, syntes böra vidtagas i 6 §.

I avseende å innehållet i 4 mom. har riksdagen däremot ansett anledning förefinnas till en ändring av större betydelse. Riksdagen har nämligen fäst sig vid, att enligt förslaget bolagets rätt till gottgörelse av där omförmält slag begränsats till att omfatta allenast de av bolaget i kontanta penningar utbetalda eller utfästa ersättningarna. Enligt vad av föredragande departementschefen meddelats, lära emellertid åtskilliga

av de av bolaget särskilt till företagsledarna utgivna ersättningarna hava av bolaget utbetalats i form av stamaktier i bolaget. Då jämväl de på dylikt sätt utgivna ersättningarna, åtminstone i den mån stamaktierna vid likvidationen visa sig äga värde, måste anses representera en av koncentrationen förorsakad utgift för bolaget, lär det få anses med billigheten överensstämmande, att bolaget jämväl för dessa ersättningar erhåller gottgörelse efter de i 4 mom. eljest stadgade grunder; och har riksdagen därför ansett orden »i penningar» i detta moment böra utgå. Självfallet torde emellertid vara, att gottgörelse till bolaget för de på ovan angivet sätt såsom ersättning utlämnade stamaktierna icke kan komma att utgå med högre belopp än vad som vid bolagets likvidation belöper å ifrågakommande aktier. Dessutom torde i sådana fall, där den i stamaktier lämnade personliga ersättningen närmast kan anses hava utgjort en del av inlösningssumman för själva företaget — något som enligt uppgift lär hava varit fallet i avseende å vissa av de av bolaget efter dess bildande och oberoende av den ursprungliga inlösningsplanen övertagna företag — någon särskild gottgörelse av här omförmäلت slag icke böra ifrågakomma, då nämligen dylik gottgörelse måste anses inbegripen i den bolaget tillkommande ersättningen för förlorad näringsverksamhet.

De i 4 mom. stadgade förutsättningarna för erhållande av sådan gottgörelse, som i momentet omförmäles, hava av riksdagen jämkats i överensstämmelse med de av riksdagen i 9 § 2 mom. vidtagna ändringarna.

Såsom av föredragande departementschefen framhålles, skulle det emellertid, då aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker har i gång ett betydande antal fabriker inom tobakstillverkningen, vara en fördel för monopolets utövare att vid monopolets ikraftträdande få omedelbart träda in och fortsätta tillverkningen i de fabriker, som kunde finnas lämpliga att övertaga. De underhandlingar i dylikt syfte, som av departementschefen förts med bolagets styrelse ledde emellertid, efter vad departementschefen anmärker, icke till något resultat, ehuru det vid underhandlingarna ställdes i utsikt, att vid bestämmandet av ersättningen åt bolaget vissa för bolaget fördelaktiga modifikationer i de föreslagna ersättningsgrunderna kunde komma att medgivas såsom vederlag för ett tillmötesgående från bolagets sida i nu angivna hänseende. Riksdagen har under sådana omständigheter ansett sig böra, under förutsättning av ett dylikt tillmötesgående efter det riksdagen numera i huvudsak bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, giva momenten 3 och 5 i merberörda ersätt-

ningsgrunder en för bolaget ur ersättningssynpunkt gynnsammare avfattning.

Vad först beträffar 3 mom., har mot detsamma i dess av Eders Kungl. Maj:t föreslagna lydelse anmärkts, att det skulle komma att giva ett för bolaget mindre tillfredsställande ersättningsresultat så till vida, som dels de båda för bolaget i vinsthänseende synnerligen ofördelaktiga organisationsåren 1912 och 1913 medräknats i den sjuårsperiod, som skulle läggas till grund för medelhandelsvinstens bestämmande, dels ock bolaget icke för de i bolaget ingående företag, som ej haft att uppvisa någon medelhandelsvinst, skulle komma i åtnjutande av någon ersättning efter medelnettoförsäljningsvärdet. Dessa omständigheter synas ock hava av en motionär beaktats, i det nämligen i en inom andra kammaren väckt motion bland annat yrkats, att vid bestämmandet av ersättning åt aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker skulle tillses, att de i bolaget ingående företagen icke försattes i »en för dem ogynnsammare belägenhet, än om de beräknades fortfarande kvarstått såsom fristående företag». I enlighet med sagda yrkande har riksdagen, under den ovan angivna förutsättningen, ansett ersättningen till bolaget kunna bestämmas till summan av de belopp, som enligt de i 8 § stadgade grunder skulle hava utgått till de särskilda i bolaget ingående företagen, för den händelse dessa vid monopolets ikraftträdande ännu ägt bestånd, med iakttagande likväl, att vid medelhandelsvinstens och medelnettoförsäljningsvärdets beräkning hänsyn skall tagas allenast till åren 1907—1911 med frånräknande av det bästa och det sämsta året.

Med denna bestämmelse skulle alltså de för bolaget i vinsthänseende ogynnsamma organisationsåren 1912 och 1913 icke komma att utöva någon inverkan å storleken av det till bolaget utgående ersättningsbeloppet, varjämte bolaget för sådana i bolaget ingående företag, vilka under femårsperioden 1907—1911 icke haft att uppvisa någon medelhandelsvinst, skulle erhålla ersättning efter medelnettoförsäljningsvärdet.

Vidkommande slutligen 5 mom. har riksdagen, som visserligen funnit sig icke kunna bifalla ett av enskild motionär framställt yrkande, att ersättning måtte tillerkännas bolaget för alla de verkliga kostnaderna för bolagets organisation och fabrikationens koncentrerings, likväl — fortfarande under den ovan angivna förutsättningen — ansett ersättning böra lämnas bolaget åtminstone för vissa dylika kostnader, även där dessa icke kunna sägas vara av den art, att de omedelbart lända monopolets utövare till nytta eller besparing i kostnad. Riksdagen syftar härvid närmast å de kostnader, som bolaget vid sitt bildande fått vidkännas för stämplat å obligationer, förlagsinteckningar samt stam- och pre-

ferensaktier ävensom å de av bolaget till de finansierande bankerna utgivna kapitalrabatterna å obligationslån och preferensaktiekapital. För dessa utgifter — i fråga om en post dock med viss reduktion — samt för de av föredragande departementschefen i motiveringen till Eders Kungl. Maj:ts förslag omförmälda kostnaderna för uppskattningskommissionernas arbete m. m. har riksdagen, sedan föreliggande uppgifter i ämnet av vederbörande utskott granskats, ansett bolaget kunna tillerkännas ersättning med 850,000 kronor, ett belopp, som med 600,000 kronor överstiger vad som enligt departementschefens beräkningar skulle komma att till bolaget utgå enligt det förevarande momentet i dess av Eders Kungl. Maj:t föreslagna lydelse.

12 §.

I likhet med föredragande departementschefen anser riksdagen nödvändigt att genom stadganden om särskilda understöd för sådana fall, där dylikt kan anses av behovet påkallat, komplettera de i det föregående meddelade bestämmelserna om ersättning för förlorad anställning eller sysselsättning inom tobakstillverkningen. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle dylikt understöd av härtill anslagna medel kunna tilldelas den, som på grund av monopolets införande gått förlustig sin förut innehavda verksamhet inom tobaksindustrien samt till följd härav saknar utväg att sig försörja, dock endast för så vida han icke erhållit ersättning enligt någon av förordningens föregående paragrafer. Enligt riksdagens mening torde emellertid en dylik inskränkning i understödsrättens omfattning kunna medföra, att understöd icke finge utgå i åtskilliga fall, där ömmande omständigheter förelåge. Det förhåller sig nämligen, enligt vad som upplysts, så, att ett jämförelsevis stort antal av de inom tobakstillverkningen sysselsatta arbetarna äro behäftade med kroppsliga lyten och därför endast med stor svårighet lära kunna komma att inom annat yrke förtjäna sitt uppehälle. Det har därför synts riksdagen med billigheten överensstämmande, att dylika arbetare, som på grund av monopolets införande betagas möjlighet att försörja sig inom tobaksindustrien och därigenom råka i ekonomiskt betryck, må kunna, även om de för sin förlorade näringsverksamhet erhållit en ersättning, som under normala förhållanden skulle varit tillfredsställande, från statens sida beredas något ytterligare bistånd. Enahanda synes förhållandet vara i avseende å sådana personer, som på grund av ålder, sjukdom eller annan omständighet kunna anses äga särskild svårighet att annorledes förskaffa sig uppehälle. Riksdagen har fördenskull gjort ett tillägg

till 11 § i Eders Kungl. Maj:ts förslag av den innebörd, som av det ovan sagda framgår.

Då det särskilt i sådana fall, där såväl ersättning som understöd kunna ifrågasättas, torde vara av vikt, att prövningen rörande de i båda avseendena framställda anspråken kommer att handhavas av samma myndighet, har riksdagen vidare företagit den ändringen i Eders Kungl. Maj:ts förslag, att å centralkommissionen överflyttats jämväl befogenhet att handlägga inkomna understödsärenden; och har det därvid ansetts lämpligt, att tiden för ingivande av ansökan om understöd, vilken eljest synts kunna förkortas till sex månader efter monopolets ikraftträdande, i fall, då sökanden anmält anspråk på ersättning enligt 9 §, utsträcker till en månad efter det underrättelse om kommissionens beslut i ersättningsfrågan blivit till honom avsänt.

I analogi med en förut omförmäld, av riksdagen vidtagen ändring beträffande de i 9 § omförmälda personliga ersättningarna har slutligen tillagts en bestämmelse av innehåll, att på centralkommissionen må ankomma att bestämma, huruvida tillerkänt understödsbelopp skall åt sökanden utbetalas eller tillgodokomma honom i form av livränta på sätt i 9 § 7 mom. omförmäles.

Riksdagen övergår härefter till att i korthet beröra några motionsvis framställda önskemål, vilka icke hava avseende å själva författningsförslagen och därför icke lämpligen kunnat i det föregående behandlas.

I likhet med vad i vissa motioner framhållits anser riksdagen de av Eders Kungl. Maj:ts utsedda ledamöterna i monopolbolagets styrelse ur statsintressets synpunkt böra förbjudas att innehava aktier i bolaget; och har riksdagen därför funnit sig böra hos Eders Kungl. Maj:tt anhålla om meddelande av dylikt förbud.

Jämväl därutinnan delar riksdagen den av vissa motionärer uttalade meningen, att monopolbolagets verkställande direktör bör väljas av styrelsen. Vid sådant förhållande och då i de upprättade förslagen till stiftelseurkund och bolagsordning icke bestämt uttalats, att verkställande direktören skall väljas av styrelsen, icke av bolagsstämman, har riksdagen ansett sig böra hemställa om ett förtydligande i berörda hänseende.

Vad slutligen beträffar en motionsvis gjord framställning om närmare reglering genom statens medverkan av förhållandet mellan monopolbolaget och dess arbetare, finner riksdagen sig böra framhålla önskvärdheten av, att arbetarna hos ett företag, vilket såsom monopolbolaget skulle hava ensamrätt till viss yrkesverksamhet i hela riket, i möjligaste mån säkerställas mot risken att genom ett på grund av framtida koncentring av driften eller av liknande anledning föranlett avskedande bliva berövade möjligheten till fortsatt försörjning genom sitt yrkesarbete. En viss garanti för, att arbetarnas intressen vid införande av statsmonopol i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag icke komma att bliva förbisedda, synes ligga redan däri, att halva antalet ledamöter i monopolbolagets styrelse skola utses av Eders Kungl. Maj:t. Enligt riksdagens förmenande torde visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke någon ytterligare åtgärd för arbetarnas säkerställande kunde vidtagas. I detta avseende har erinrats om att den anordning, som förefinnes vid de enskilda järnvägarna, visat sig tillfyllestgörande. För monopolbolaget skulle dess tillämpning dessutom innebära en viktig garanti för driftens ostörda gång. Riksdagen har emellertid icke ansett sig böra i anledning av motionärernas nu berörda framställning göra någon särskild hemställan utan endast velat framhålla en del önskemål, förvissad om, att Eders Kungl. Maj:t icke skall underlåta att vidtaga de åtgärder i nu ifrågasatta hänseenden, som arbetarnas berättigade intressen skäligen må anses kräva.

De av riksdagen vidtagna ändringarna i de ersättningsgrunder, som av Eders Kungl. Maj:t föreslagits, hava, under förutsättning att det i 11 § upptagna alternativet B. kommer till tillämpning, beräknats föranleda en höjning i de utgående ersättningsbeloppen av sammanlagt 3,800,000 kronor, därav på aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker skulle belöpa en summa, något överstigande 2,700,000 kronor.

Medan enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag hela det för monopolets införande och utövning erforderliga kapitalet uppskattades till 55,000,000 kronor, skulle sålunda efter de av riksdagen vidtagna ändringarna detta kapital, därest icke, såsom dock är antagligt, de uppkommande ökningarna i ersättningsbeloppen åtminstone till någon del kunna täckas inom ramen av de i Eders Kungl. Maj:ts förslag upptagna säkerhetsmarginalerna, komma att stiga till 58,800,000 kronor, därav

42,300,000 kronor skulle, i stället för enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag beräknade 38,500,000 kronor, åtgå till inlösen, ersättningar och understöd samt till bestridande av kostnader för uppskattningskommisionernas arbeten och monopolbolagets bildande. Då i enlighet med föreskriften i 2 § i det upprättade förslaget till kontrakt mellan staten och monopolbolaget staten skall vara skyldig att såsom likvid för vad staten till bolaget upplåter och överlåter mottaga stamaktier i bolaget *dels* till belopp av 18,000,000 kronor *dels ock*, därest hela likvidsumman överstiger 40,000,000 kronor, till det ytterligare belopp, varmed likviden kommer att överstiga sistberörda summa, skulle staten sålunda hava att övertaga stamaktier i bolaget för 2,300,000 kronor utöver de 18,000,000 kronor, som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag beräknats. Under ovan angivna förutsättningar skulle staten alltså hava att för monopolets genomförande anskaffa ett kapital, som med 2,300,000 kronor skulle överstiga det av Eders Kungl. Maj:t beräknade.

Då riksdagen emellertid av skäl, för vilka förut redogjorts, ansett uppskov med monopollagstiftningens ikraftträdande böra äga rum till dag under år 1915, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, och det av åtskilliga tecken att döma torde vara antagligt, att detta ikraftträdande i varje fall icke lämpligen lär kunna försiggå förrän under slutet av berörda år, har det icke synts nödvändigt eller ändamålsenligt att belasta 1915 års statsreglering med hela den för monopolets införande beräknade kapitalutgiften. Fastmera har det synts riksdagen tillräckligt att å sagda års stat uppföra endast ett mindre belopp, förslagsvis 100,000 kronor, till bestridande av kostnaderna för vissa förberedande åtgärder för monopoliseringens genomförande, och har det för dylikt ändamål anvisade beloppet erhållit förslagsanslags natur.

I den skrivelse, som riksdagen kommer att avlåta i anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående anslag av lånemedel för gäldande av kostnader för införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, bliver riksdagen i tillfälle att särskilt anmäla sitt beslut i nu ifrågakvarande ämne.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, som icke kunnat i oförändrat skick bifalla Eders Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition, i anledning av samma proposition och vissa i ämnet väckta motioner

dels antagit bilagda förslag till förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt till förordning om vad iakttagas

skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

dels ock bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att å statens vägnar med ett aktiebolag, avsett att i enlighet med de i propositionen bilagt förslag till stiftelseurkund angivna grunder bildas under benämning aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet och med bolagsordning i huvudsaklig överensstämmelse med vid propositionen fogat förslag till dylik ordning, träffa överenskommelse angående utövandet av svenska statens tobaksmonopol i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen jämväl närlagt förslag till sådan överenskommelse.

Därjämte får riksdagen, i anledning av vissa inom riksdagen väckta motioner, anhålla

a) att Eders Kungl. Maj:t vid utfärdandet av instruktion för de av Eders Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i monopolbolagets styrelse måtte ålägga dessa ledamöter att i vad på dem ankommer tillse,

dels att under lämplig övergångstid vid försäljning av tobaksvaror kredit av monopolbolaget beviljas återförsäljare i den omfattning, som av omständigheterna kan anses påkallad,

dels ock att sådana rabattförmåner lämnas återförsäljare, att i vad på monopolbolaget beror samt med behörig hänsyn till rådande förhållanden inom tobakshandeln återförsäljare må äga möjlighet att förvärva skälig inkomst av sin rörelse;

b) att de ledamöter i monopolbolagets styrelse, som av Eders Kungl. Maj:t utses, måtte förbjudas att innehava aktier i bolaget; samt

c) att i de upprättade förslagen till stiftelseurkund och bolagsordning för monopolbolaget uttryckligen måtte stadgas, att bolagets verkställande direktör skall utses av *styrelsen* bland de av preferensaktieägarna valda ledamöterna i styrelsen.

Stockholm den 12 september 1914.

Med undersåtlig vörndnad.

Förslag

till

förordning angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

I Kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Rättighet att i riket tillverka eller låta tillverka tobaksvaror tillkommer uteslutande staten (monopolrättighet).

Staten eller den, åt vilken staten upplåter utövandet av monopolrättigheten, benämnes i denna förordning *monopolets utöware*.

Med tobaksvara förstås i denna förordning varje vara, som är tillverkad av tobak eller däri tobak i någon form ingår, såvitt varan är avsedd eller ägnad till förbrukning av människor.

Såsom tillverkning av tobaksvara anses, utom varje bearbetning av tobak, jämväl utstyrsel eller förpackning av tobaksvara eller åsättande därå av namn eller beteckning, ägnad att utmärka densamma såsom särskild vara.

2 §.

Införsel till riket av tobak och tobaksvaror må äga rum endast för monopolets utöwares räkning utom i de fall, varom i 9, 21 och 22 §§ förmåles.

3 §.

Odling av tobak för annat ändamål än till prydnad må inom riket ske allenast i den ordning här nedan i II kap. sägs.

4 §.

Tobak i annan form än såsom färdig tobaksvara må icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t inom riket innehavas av annan än monopolets utövare.

Utan hinder härav må dock tobaksodlare under viss tid förvara sin tobaksskörd, enligt vad i II kap. sägs.

5 §.

Handeln med tobaksvaror är fri, under iakttagande av de i denna förordning meddelade föreskrifter jämte vad i övrigt gäller angående handel med tobaksvaror.

Monopolets utövare låter på lämpligt sätt tillhandahålla såväl inom riket tillverkade som ock importerade tobaksvaror.

6 §.

Specialmaskiner och specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror likasom cigarrettpapper och cigarretthylsor må till riket införas endast med Kungl. Maj:ts tillstånd eller för monopolets utöwares räkning, dock med det i 21 § nämnda undantag beträffande cigarrettpapper.

Specialmaskiner och specialverktyg, varom här är fråga, må ej heller, utom i fall som i 7 § avses, innehavas av annan än monopolets utövare.

7 §.

Tillverkning inom riket av i 6 § omförmälda specialmaskiner och specialverktyg samt av cigarrettpapper och cigarretthylsor må äga rum endast för monopolets utöwares räkning eller med Kungl. Maj:ts tillstånd.

8 §.

Utan hinder av det i 1 § stadgade förbud mot tillverkning av tobaksvaror må enskild person för eget bruk förfärdiga cigarretter.

9 §.

På prövning av Kungl. Maj:t ankommer, om varor, i vilka tobak ingår men som icke äro avsedda eller ägnade till förbrukning av män-

niskor, må inom riket tillverkas. När sådant tillstånd lämnas, bestämmer Kungl. Maj:t tillika de villkor, under vilka tillverkningen må äga rum.

Den, som äger idka tillverkning, varom här är fråga, må efter tillstånd av Kungl. Maj:t till riket införa för tillverkningen erforderlig tobak.

II Kap.

Om tobaksodling.

10 §.

Den, som vill inom riket odla tobak för annat ändamål än till prydnad, skall varje år, då sådan odling ifrågakommer, före den 1 juli till kontrollstyrelsen eller den, som enligt tillkännagivande är dess ombud i orten, ingiva skriftlig anmälan i två exemplar enligt av kontrollstyrelsen fastställt formulär, med noggrann uppgift på storleken och belägenheten av varje särskild för ändamålet använd eller avsedd jordlott ävensom på de för den skördade tobakens förvaring under torkningen avsedda lokaler.

Varje inskränkning i området för anmäld tobaksodling skall jämväl, på sätt nu är sagt, anmälas hos kontrollstyrelsen eller dess ombud. Ombyte av torkrum skall på enahanda sätt i förväg anmälas.

Det ena exemplaret av ovan omförmälda anmälningar skall återställas till den, som gjort anmälan, försett med anteckning om dagen, då anmälan skett; det andra exemplaret användes av kontrollstyrelsen för att läggas till grund för kontrollen och efterföljande granskning av de lämnade uppgifternas riktighet.

Sedan tiden för odlingsanmälningars ingivande utgått, skall kontrollstyrelsen till Kungl. Maj:ts befallningshavande i län, inom vilket odlare blivit anmäld, lämna uppgift angående odlarna inom länet.

11 §.

Erforderlig kontroll över tobaksodlingen i riket anordnas av kontrollstyrelsen, som jämväl handhar överinseendet å denna kontroll.

Kontrollpersonalen skall äga obehindrat tillträde till samtliga tobaksodlingar och torkrum samt hava rätt att av odlarna erhålla alla för kontrollens utövande nödiga upplysningar.

Kontrollen bekostas av monopolets utövare, dock att inom län, där icke tobak odlas å minst fem hektar, odlarna själva få vidkännas kontrollkostnaden i förhållande till odlingens storlek.

12 §.

All skördad tobak skall förvaras i de anmälda torkrummen.

Omedelbart efter skördens avslutande skola tobaksstånden förstöras, så att någon efterskörd ej kan ifrågakomma.

Nödigt antal fröplantor må dock kvarlämnas å fältet.

13 §.

Tobaksodlare må inom riket försälja av honom skördad tobak *endast till monopolets utövare. Försäljningen sker i enlighet med prissättning för inom riket odlad tobak, vilken årligen verkställes av därtill förordnad prisenämnd, bestående av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande och fyra ledamöter, bland vilka två företräda tobaksodlarnas intressen och två utses av monopolets utövare. Kungl. Maj:t tillkommer att utfärda närmare föreskrifter om ordningen för ledamöternas tillsättande ävensom instruktion för prisenämnd. Kostnaden för prissättningen bestrides av monopolets utövare.*

Tobak, som icke försäljes till monopolets utövare, må exporteras under den kontroll, som av Kungl. Maj:t föreskrives.

Efter den 1 mars året efter skörden må tobaksodlare ej utan därom före nämnda dag gjord anmälan till kontrollstyrelsen eller dess ombud i orten innehava tobak.

14 §.

Svettning av tobak må icke av odlare företagas med mindre kontrollstyrelsen därtill givit tillstånd. Den särskilda kontroll, som kontrollstyrelsen må anse därvid erfordras, bekostas av odlaren.

15 §.

Tobaksodlare är skyldig ställa sig till efterrättelse de ytterligare kontrollbestämmelser, som kunna bliva av Kungl. Maj:t utfärdade, ävensom de föreskrifter, kontrollstyrelsen eller vederbörande kontrollpersonal i enlighet med denna förordning eller nämnda bestämmelser meddelar.

16 §.

Äger annan än den, som gjort odlingsanmälan, del i den odlade tobaken eller övertages tobaksplantering före skörden av annan än den, som gjort anmälan, äro i förra fallet samtliga delägare i odlingen och i fall, där tobaksplantering övertagits av annan än den ursprungliga odlaren, såväl odlaren som den nye innehavaren i lika mån ansvariga för fullgörandet av skyldigheter, som enligt denna förordning åligga tobaksodlare.

III Kap.

Om beskattning och försäljning av tobaksvaror.

17 §.

Det pris, som tobaksvara skall betinga vid försäljning till allmänheten (priskurantpriset), äger monolets utöware bestämma i enlighet med vad i denna förordning stadgas jämte av Kungl. Maj:t godkända grunder.

18 §.

I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå med ett belopp, som motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset, nämligen:

för cigarrer och cigarrcigarretter	15 %
„ cigarrer	20 „
„ karvad tobak	10 „
„ spinn-, press- och rulltobak	10 „
„ snus	15 „

19 §.

Tobaksvaras priskurantpris skall utsättas å varje förpackning.

20 §.

1 mom. Tobaksvara må förekomma till försäljning inom riket endast i originalförpackning, försedd genom monolets utöwares försorg med av Kungl. Maj:t fastställd kontrollstämpel.

Ur sådan förpackning må även större eller mindre del av innehållet försäljas; dock att cigarretter må säljas i mindre kvantitet än hel förpackning, endast i fall dylik kontrollstämpel finnes anbragt å varje cigarrett.

2 mom. Tobaksvara må icke vare sig i hel förpackning eller såsom del av innehållet i förpackning till allmänheten försäljas efter annat pris än det å förpackningen utsatta priskurantpriset.

IV Kap.

Om enskildes import av färdiga tobaksvaror.

21 §.

1 mom. Utan hinder av vad i 2 § stadgas må färdiga tobaksvaror till riket införas för Konungens och medlems av det kungl. huset räkning. Ävenså må utländska, här ackrediterade sändebud för eget behov hit införa färdiga tobaksvaror.

2 mom. Resande, som ankommer från utrikes ort, må för eget bruk tullfritt medföra färdiga tobaksvaror och cigarrettpapper intill viss mindre, av Kungl. Maj:t fastställd kvantitet.

3 mom. Medför resande tobaksvaror i större kvantitet än nu är sagt, må han, emot erläggande av stadgad tull, för eget bruk därav införa så stor kvantitet, som av Kungl. Maj:t för dylikt fall fastställts.

4 mom. Medför resande för eget bruk tobaksvaror i större kvantitet än vad i 3 mom. avses, skall för sålunda överskjutande kvantitet erläggas dubbelt högre tullavgift än för den i nämnda mom. angivna kvantitet.

5 mom. Tobaksvara, som av resande införes mot tullavgift, skall vara förpackad; och skall förpackningen, innan varan utlämnas av tullverket, förses med stämpel, utmärkande varan såsom importerad för importörens eget bruk.

6 mom. Prov å färdiga tobaksvaror, som medföras av vederbörligen legitimerad handelsresande, må till riket införas i vanlig ordning, dock att därvid belöpande tullumgälder skola beräknas i enlighet med vad i 4 mom. är stadgat beträffande kvantitet, som överskjuter i 3 mom. omförmäld kvantitet.

22 §.

1 mom. Handlande med tobaksvaror må, utan hinder av vad i 2 § stadgas, till riket införa dylika varor.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall, vare sig varan direkt förtullas eller uttages från tullager, jämte den å varan enligt tulltaxan belöpande tull, erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpande skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utövare pålägger tobaksvara med samma priskurantpris för täckande av sina omkostnader och vinst.

Till omkostnader hänföres i detta hänseende alla utgifter, som monopolets utövare i och för rörelsen får vidkännas med undantag beträffande egna fabrikat av råmaterialets värde och arbetslöner och beträffande importerad vara av inköpspris, frakt och tull.

Priskurantpriset bestämmes av monopolets utövare till det belopp, importören önskar erhålla för varan; skolande licensavgiften inberäknas i priskurantpriset.

Licensavgiftens belopp uträknas av monopolets utövare efter framställning av importör i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Anser importör, att licensavgiften beräknats för hög, äge han att hos Kungl. Maj:t begära fastställande av avgift.

3 mom. Tobaksvara, som av handlande enligt denna paragraf till riket införes, skall vara förpackad. Innan förpackningen på importörens bekostnad försetts med kontrollstämpel och åsatts priskurantpris, varom i III kap. förmäles, samt importören visat, att han behörigen erlagt den på varan belöpande licensavgiften, äge importören icke att förfoga över dylik vara.

23 §.

1 mom. Finnes å tobaksvara eller å förpackning för sådan vara, avsedd till införsel i riket enligt 22 §, anbragt varumärke, som är för monopolets utövare registrerat eller erbjuder så stor likhet med dylikt varumärke, att, oaktat skiljaktigheter i vissa delar, märkena i sin helhet lätt kunna förväxlas, må sådan tobaksvara eller förpackning icke av annan än monopolets utövare till riket införas.

2 mom. I den mån närmare kontrollföreskrifter rörande enskildes import av tobaksvaror kunna finnas erforderliga, utfärdas sådana av Kungl. Maj:t.

V Kap.

Ansvarsbestämmelser.

24 §.

Den, som olovligen tillverkar tobaksvaror, straffes med böter från och med 100 till och med 5,000 kronor eller med fängelse i högst sex månader.

Äro omständigheterna synnerligen förmildrande, må straffet ned sättas, dock ej under 10 kronors böter.

Då olovlig tillverkning skett, vare den tillverkade varan ävensom vid tillverkningen brukad redskap förbrutna.

25 §.

Till riket inkommen vara, som enligt denna förordning icke må införas, må, därest den icke är att enligt tullstadgan anse såsom olov ligen införd, av varuägaren återutföras. Sker ej återutförelse, skall med varan förfaras på sätt Kungl. Maj:t förordnar.

26 §.

Den, som utan anmälan, varom i 10 § sägs, odlar tobak för annat ändamål än till prydnad, straffes med böter från och med 10 till och med 500 kronor.

27 §.

1 mom. Försäljer tobaksodlare av honom skördad tobak inom riket till annan än monopolets utövare eller innehar han sådan tobak å otillåten tid, straffes med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor, och vare skördad tobak, som av honom innehaves, förbruten.

2 mom. Vägrar tobaksodlare kontrolltjänsteman tillträde till tobaksodling eller för skördens torkning använda rum eller undandrager han sig skyldigheten att efter tillsägelse lämna för kontrollens utövande nödig upplysning, straffes med böter från och med 10 till och med 200 kronor.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 84 häft. (Nr 261—263.) 5

3 mom. Tobaksodlare, som förvarar av honom skördad tobak i annan än vederbörligen anmäld lokal, böte från och med 5 till och med 100 kronor.

4 mom. Uraktlåter tobaksodlare att ställa sig till efterrättelse vad som enligt denna förordning honom åligger eller de kontrollbestämmelser, som av Kungl. Maj:t utfärdas, eller föreskrifter, som kontrollstyrelsen eller vederbörande kontrollpersonal i enlighet med denna förordning eller nämnda bestämmelser meddelar, straffes, där ej särskilt ansvar här förut är bestämt, med böter från och med 5 till och med 100 kronor.

28 §.

Befinnes någon, utan att jämlikt bestämmelserna i denna förordning vara därtill berättigad, innehava tobak i annan form än såsom färdig tobaksvara, dömes, där han icke är förfallen till straff enligt 24 § eller 27 § 1 mom., till böter från och med 10 till och med 1,000 kronor.

Vara, som sålunda olovligen innehaves, vare förbruten.

29 §.

Överträder någon det i 7 § givna förbud eller befinnes någon, utan att jämlikt denna förordning vara därtill berättigad, innehava specialmaskin eller specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror, vare underkastad enahanda straff och påföljd, som i 28 § sägs.

30 §.

1 mom. Saluhåller någon tobaksvara, som icke är försedd med behörig kontrollstämpel, eller ändrar någon det å tobaksvara anbragta priskurantpriset, straffes med böter från och med 25 till och med 5,000 kronor eller med fängelse, varförutom varan skall dömas förbruten.

2 mom. Överträder någon vad i 20 § är föreskrivet, straffes, där ej 1 mom. av denna paragraf är tillämpligt, med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor.

Lag samma vare, om någon försäljer tobaksvara, som av enskild person enligt bestämmelserna i 21 § till riket införts.

31 §.

Den, som utan Kungl. Maj:ts tillstånd eller i strid mot de vid meddelande av tillstånd givna föreskrifter idkar tillverkning, som i 9 § avses, straffes med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor.

32 §.

Gods, som förklarats jämlikt denna förordning förbrutet, skall behandlas på sätt Kungl. Maj:t förordnar.

33 §.

För överträdelse av denna förordning, som med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, vare husbonden ansvarig, liksom vore överträdelsen begången av honom själv.

34 §.

1 mom. Böter, som enligt denna förordning ådömas, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

2 mom. Böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom värdet av tobak eller annan egendom, som jämlikt denna förordning är att anse såsom förbruten, tillfalle med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Sådan del tillkomme dock ej angivare, då angivelsen skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

35 §.

Lands- och stadsfiskaler, kronobetjante samt de personer, vilka särskilt förordnas att vaka över denna förordnings efterlevnad, åligger att åtala förbrytelser, som i densamma äro med straff belagda; och äge dylik åklagare att anställa undersökning om sådan förbrytelse ävensom att verkställa beslag å gods, som anses jämlikt förordningens bestämmelser förbrutet.

36 §.

Åtal för överträdelse av föreskrifterna i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

37 §.

Finnes för överträdelse av denna förordning stadgad särskild påföljd, skall densamma tillämpas även i det fall, att den felaktige för överträdelsen dömes till ansvar enligt allmän strafflag.

Övergångsstadganden.

38 §.

Denna förordning träder i kraft å den dag före utgången av år 1915, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

39 §.

Utan hinder av vad i 2 § av denna förordning stadgas, må tobaksfabrikant, som hos monolets utöware visar sig hava före den dag, då Kungl. Maj:ts förordning om monolets ikraftträdande från trycket utkommit i Svensk författningssamling, träffat bindande avtal angående inköp från utlandet av oarbetad tobak, mot företeende av bevis härom införa sålunda inköpt råvara inom åtta månader från monolets ikraftträdande mot erläggande av den å varan belöpande tull.

Sålunda införd tobak må icke till annan överlätas och skall betraktas, såsom hade den vid tiden för monolets ikraftträdande tillhört fabrikantens lager; skolande vad i denna paragraf är stadgat gälla även sådan oarbetad tobak, som fabrikant vid tiden för monolets ikraftträdande har liggande å tullager här i riket.

40 §.

Färdig tobaksvara, som vid tiden för monolets ikraftträdande finnes å tullager här i riket, må till tullinlandet införas; och skall varan därvid behandlas på sätt i 22 § 2 mom. stadgas.

41 §.

1 mom. Lager av råttobak eller halvfabrikat ävensom specialmaskiner och specialverktyg för tillverkning av tobaksvaror, vilka vid monolets ikraftträdande innehavas av tobaksfabrikanter och handlande, må, utan hinder av det i 4 § och 6 § 2 stycket stadgade förbud, fortfarande av dem inom riket innehavas intill dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

2 mom. Sortering och förpackning samt annat arbete, som erfordras för att bringa i försäljningsfärdigt skick vara, vilken är färdigarbetad vid tiden för monolets ikraftträdande, må verkställas av fabrikanter under högst en månad, räknat från nämnda tidpunkt.

42 §.

1 mom. Envar tillverkare av tobaksvaror ävensom envar annan, som saluhåller tobaksvaror, är skyldig att, i den ordning härnedan sägs, med särskilt stämpelmärke låta förse varje tobaksvara, som efter monopolets ikraftträdande av honom säljes eller eljest utlämnas, där varan icke redan, på sätt i 19 och 20 §§ eller 22 § 3 mom. sägs, blivit försedd med priskurantpris och kontrollstämpel.

Sist inom en månad från monopolets ikraftträdande skola alla hos tillverkare och försäljare befintliga dylika tobaksvaror vara försedda med stämpelmärke, som nu är sagt.

Stämpelmärkena tillhandahållas genom statskontorets och Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg till ett pris av 1 krona för 100 stycken.

2 mom. *Sist inom fem månader från monopolets ikraftträdande* skola alla hos annan försäljare av tobaksvaror än tillverkare befintliga dylika varor, vilka icke, på sätt ovan sägs, åsatts priskurantpris samt kontrollstämpel, vara försedda med ytterligare stämpelmärke till belopp av 5 kronor för förpackning, innehållande cigarrer och cigarrcigarretter, samt 1 krona för förpackning, innehållande tobaksvara av annat slag.

Stämpelmärkena tillhandahållas på sätt i 1 mom. av denna paragraf stadgas.

Försäljare, som icke vill erlægga i detta mom. omförmäld stämpelavgift, äge att med monopolets utövare träffa avtal om övertagande av sålunda stämpelpiktiga varor.

3 mom. Stämpelmärke skall åsättas varje förpackning på sådant sätt, att varan icke kan åtkommas, utan att stämpeln brytes. I avseende å rätt att sälja i denna paragraf avsedda tobaksvaror i mindre kvantitet än hel förpackning skola gälla enahanda bestämmelser, som i 20 § för där avsett fall meddelats.

Övriga erforderliga bestämmelser i avseende å stämplingsskyldigheten och kontrollen över dess fullgörande utfärdas av Kungl. Maj:t.

43 §.

Sedan två månader förflutit efter monopolets ikraftträdande, må tillverkare av tobaksvaror icke försälja eller eljest utlämna tobaksvara, med mindre han till monopolets utövare för densamma erlagt licensavgift, som i 22 § 2 mom. sägs, samt varan åsatts priskurantpris och kontrollstämpel.

44 §.

Underlåter tillverkare eller försäljare av tobaksvara att fullgöra den i 42 § stadgade skyldighet att stämpelbelägga inneliggande lager av tobaksvaror, straffes med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor och gälde dessutom å varan belöpande stämpelavgift.

Lag samma vare, där tillverkare eller försäljare av tobaksvaror, innan nyssberörda skyldighet inträtt men dock efter monopolets ikraftträdande, säljer eller eljest utlämnar tobaksvara, utan att den är försedd med sådant stämpelmärke, som i 42 § 1 mom. sägs.

Överträder tillverkare vad i 43 § stadgats, straffes med böter från och med 10 till och med 1,000 kronor och gälde dessutom å varan belöpande licensavgift.

De i 33—36 §§ meddelade föreskrifterna skola äga tillämpning jämväl vid brott mot dessa övergångsstadganden.

45 §.

Kontrollen över tobaksodlingen inom Blekinge län bekostas av monopolets utövare så länge den areal, varå tobak där odlas, efter monopolets ikraftträdande fortfarande uppgår till minst två hektar.

Förslag

till

förordning om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

I Kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Till följd av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skall det åligga staten att i enlighet med här nedan angivna grunder

a) *dels* inlösa tobaksfabrikant tillhöriga specialmaskiner för tillverkning av tobaksvaror, vissa andra inventarier samt lager av oarbetad tobak och halvfabrikat m. m., ävensom utgiva ersättning för värdeminskning å vissa inventarier,

b) *dels* till tobaksfabrikant utgiva ersättning för värdeminskning å fabriksfastighet och vissa därtill hörande inventarier,

c) *dels* till tobaksfabrikant utgiva ersättning för förlorad näringsverksamhet,

d) *dels ock* utgiva ersättning för förlorad anställning inom tobakstillverkningen *ävensom, i den omfattning här nedan sägs, för förlorad eller minskad verksamhet inom handeln med råtabak och tobaksvaror.*

2 §.

Med tobaksfabrikant förstås i denna förordning envar tillverkare av tobaksvaror, vilken vid tiden för monopolets ikraftträdande inom riket för egen räkning idkar dylik tillverkning såsom självständig förvärvsgren.

3 §.

1 mom. För uppskattning av värdet å inventarier och lager, som skola av staten inlösas, samt för bestämmande av annan ersättning, som staten skall utbetala, tillsättas särskilda kommissioner med den sammansättning och befogenhet, som här nedan stadgas.

Dessa kommissioner skola utgöras av:

1:o) *en centralkommission gemensam för hela riket; och*

2:o) *lokala kommissioner.*

Lokala kommissioner tillsättas:

a) *en för varje särskilt företag, som drivits i sådan omfattning, att ägaren varit skyldig att föra handelsböcker, för handläggning av inlösnings- och ersättningsfrågor, som väckts av företagets ägare, med undantag för anspråk på ersättning för förlorad anställning, som må tillkomma ägaren i egenskap av företagets ledare;*

b) *för varje län, i den mån till följd av framställda ersättningsanspråk så finnes erforderligt,*

dels en kommission för handläggning av frågor om ersättning åt tobaksfabrikanter, som icke varit skyldiga att föra handelsböcker, ävensom ersättning åt arbetare, som äro anställda hos dylika fabrikanter,

dels en kommission för handläggning av frågor om ersättning åt förvaltningspersonal (direktörer, disponenter, fabriksledare, verkmästare, förmän och kontorspersonal) samt handelsresande,

dels en kommission för handläggning av frågor om ersättning åt arbetare, som äro omförmälda i 9 § 1 mom. a) och e),

dels slutligen en kommission för handläggning av frågor rörande ersättning till handlande, som i 10 § omförmälas.

2 mom. Centralkommissionen skall bestå av ordförande och sex ledamöter. Ordföranden och tre ledamöter jämte suppleanter för dem utses omedelbart av Kungl. Maj:t.

Övriga tre ledamöter jämte suppleanter för dem utses sålunda, att kommerskollegium, efter hörande av för kollegium kända föreningar av tobaksfabrikanter och av tobaksarbetare inom riket, avgiver förslag å åtta personer, ägnade att företräda fabrikanternas samt förvaltnings- och kontorspersonalens jämte handlandenas och handelsresandenas intressen, och å fyra personer, ägnade att företräda arbetarnas intressen, varefter Kungl. Maj:t bland de sålunda föreslagna utser inom den förra gruppen två ledamöter och två suppleanter samt inom den senare gruppen en ledamot och en suppleant.

Lokalkommission skall bestå av ordförande och två ledamöter. Ordföranden utses av centralkommissionen. En ledamot utses av statskontoret. Den andra ledamoten skall, där kommissionen tillsättes för visst företag, utses av företagets ägare samt i andra fall utses genom val av de ersättningsökande inom den grupp, vars ersättningsfrågor kommissionen har att handlägga. Närmare bestämmelser huru sådant val skall äga rum meddelas av Kungl. Maj:t.

Mot medlem av kommission gälla samma jäv, som i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 äro stadgade beträffande jäv mot skiljeman.

3 mom. Lokalkommissionernas beslut skola underställas centralkommissionen och, så fort ske kan, genom rekommenderat brev med allmänna posten delgivas kronans ombud och vederbörande enskilde sakägare.

Över lokalkommissions beslut må av kronans ombud och av enskild sakägare besvär kunna anföras hos centralkommissionen inom 20 dagar, räknat från det underrättelsen om beslutet blivit till vederbörande avsänd.

4 mom. Centralkommissionen har till huvudsaklig uppgift

att organisera lokalkommissionernas arbete och därvid särskilt tillse, att enhetliga uppskattningsgrunder av nämnda kommissioner tillämpas; samt

att efter prövning av lokalkommissionernas beslut och däröver anförda besvär slutligt fastställa inlösnings- och ersättningsbelopp samt i övrigt träffa slutligt avgörande angående inlösnings- och ersättningsfrågor.

Centralkommissionens beslut skola, så fort ske kan, till Kungl.

Maj:t ingivas och genom rekommenderat brev med allmänna posten delgivas vederbörande enskilde sakägare.

Mot centralkommissionens beslut må klagan icke föras.

5 mom. Kronans rätt skall inför kommissionerna bevakas av ombud, som av Kungl. Maj:t förordnas.

Enskild sakägare vare obetaget att vid behandlingen av hans inlösnings- och ersättningsanspråk inför kommissionerna själv eller genom ombud bevaka sin rätt.

Envar, som påfordrar inlösnings- eller ersättningsanspråk på egendom eller gör anspråk på ersättning enligt denna förordning, vare, för åtnjutande av rätt till dylik inlösnings- eller ersättningsanspråk, skyldig att efter anmaning tillhandahålla kommissionerna erforderliga handlingar och upplysningar ävensom att, där så finnes nödigt, på kallelse inställa sig inför kommissionerna för att meddela muntliga upplysningar.

Hava flera självständig del i ledningen av affärsföretag, som i denna förordning avses, åligga nu nämnda skyldigheter envar av dem.

Kommission äger att i mån av behov tillkalla eller rådfråga sakkunniga personer; dock må dessa ej deltaga i kommissionens beslut.

Kostnaden för kommissionernas arbete bestrides av statsverket.

6 mom. Närmare föreskrifter angående kommissionernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

4 §.

1 mom. Envar tobaksfabrikant, som påfordrar inlösnings- eller ersättningsanspråk enligt denna förordning, åligger att inom en månad efter monopolets ikraftträdande till centralkommissionen härom ingiva skriftlig anmälan enligt av centralkommissionen fastställt formulär, vid äventyr att eljest icke ifrågakomma till dylik förmån.

2 mom. Är tobaksfabrikant skyldig att föra handelsböcker, åligger honom därjämte vid enahanda äventyr att till centralkommissionen inom samma tid, såvida icke kommissionen medgivit uppskov, insända sina handelsböcker för de verksamhetsår, som falla mellan den 1 januari 1907 och den 31 december året innan monopolet träder i kraft, ävensom vederbörligen avslutat fullständigt bokslut för den tid, som därefter förflutit intill monopolets ikraftträdande, så specificerat att vid blivande inventering bokföringens riktighet kan bedömas.

3 mom. Ersättning för förlorad näringsverksamhet må icke åtnjutas, med mindre tobaksfabrikant inom en månad från monopolets ikraftträdande dels tillhandahåller monopolets utövare tillverkningsrecept och

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 84 häft. (Nr 261—263.) 6

eljest erforderliga upplysningar, som sätta monopolets utövare i tillfälle att framställa enahanda varor, som av fabrikanten tillverkats, dels till monopolets utövare avlämnar en till vederbörande registreringsmyndighet ställd behörig anmälan, att han upphört med sin rörelse och förty begär, att de för hans rörelse använda och registrerade varumärken varda ur registret avförda, dels ock till monopolets utövare avlämnar förbindelse, varigenom han medgiver, att monopolets utövare må för sin räkning registrera de i fabrikantens rörelse inom riket använda varumärken, även om i desamma ingå fabrikantens namn eller firma eller namn på fabrikanten tillhörig fast egendom.

4 mom. Den, som gör anspråk på ersättning enligt 9 §, är skyldig att, vid det i 1 mom. stadgade äventyr, enligt av centralkommissionen fastställt formulär därom göra anmälan till centralkommissionen inom en månad efter monopolets ikraftträdande.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning på den, som vill bevara den i 9 § 2 mom. d) för visst fall stadgade rätt att framdeles åtnjuta ersättning för förlorad anställning, och har kommissionen, där dylik anmälan göres, att bestämma det belopp, med vilket full ersättning i sådant fall skall utgå.

5 mom. Den, som gör anspråk på ersättning enligt 10 §, är, vid det i 1 mom. härovan stadgade äventyr, skyldig att enligt av centralkommissionen fastställt formulär därom göra anmälan till centralkommissionen inom en månad efter monopolets ikraftträdande. Det åligger honom därjämte vid enahanda äventyr att till centralkommissionen inom samma tid, såvida icke kommissionen medgivit uppskov, insända sina handelsböcker för de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande jämte, vad beträffar i 10 § 1 mom. a) avsedd handlande, fakturor och verifikationer, ägnade att styrka hans inköp och försäljning av tobaksvaror under samma tid.

6 mom. Tobaksfabrikant, som vill vara vid rätt till ersättning för förlorad näringsverksamhet bibehållen, är vid det i 1 mom. stadgade äventyr skyldig att inom en månad från den dag, då Kungl. Maj:ts förordning om monopolets ikraftträdande från trycket utkommit i Svensk författningssamling, till bankinrättning, som Kungl. Maj:t anvisar, överlåta sina utestående varufordringar hos tobakshandlare för inkassering under villkor, att inkasserade belopp redovisas till överlåtaren en gång i månaden, att vad som från en gäldenär influtit, fördelas mellan överlåtarna i förhållande till beloppet av deras fordringar hos samme gäldenär samt att fordringar, som icke inom tolv månader från ikraftträdandet blivit inbetalda, återlämnas till överlåtarna.

Kostnaden för ifrågavarande inkassering gördas av staten.

5 §.

1 mom. Å inlösnings- och ersättningsbelopp, som av centralkommissionen fastställts, erlägger staten fem procent ränta, räknat från och med dagen för monopolets ikraftträdande till utbetalningsdagen; dock att å ersättningsbelopp, varom i 9 § 2 mom. d) förmäles, ränta beräknas från och med den dag, den ersättningsberättigade skildes från sin anställning hos monopolets utövare.

2 mom. Angående utbetalning av fastställda inlösnings- och ersättningsbelopp förordnar Kungl. Maj:t på vederbörandes framställning.

II Kap.

Särskilda bestämmelser angående inlösnings- och ersättning.

6 §.

1 mom. Tobaksfabrikant skall äga påfordra, att staten inlöser:

1) specialmaskiner för den tillverkning av tobaksvaror, som fabrikanter vid tiden för monopolets ikraftträdande utövar, oavsett om de äro hänförliga till lös eller till fast egendom, samt lösa inventarier, uteslutande eller huvudsakligen användbara för sådan tillverkning; allt dock endast försåvitt maskinerna och inventarierna äro i fabrikantens ägo vid tiden för monopolets ikraftträdande och bevisligen varit sedan *den 1 augusti 1914* regelbundet i bruk för tobakstillverkning inom riket;

2) fabrikanter tillhörigt, inom riket befintligt (fritt disponerat eller å tullager liggande) lager av oarbetad tobak och halvfabrikat ävensom av förbrukningsartiklar uteslutande användbara för tobakstillverkningen, varvid iakttages, att inlösningskyldigheten omfattar endast:

a) fullgod vara; samt

b) så stort lager, som med hänsyn till den största årstillverkning, som fabrikanter haft under de mellan den 31 december 1906 och den 1 januari 1914 fallande verksamhetsåren, kan anses motsvara normala behovet.

Inlösningspriset för egendom, som i detta mom. avses, bestämmes efter vad egendomen av kommissionerna prövas skäligen vara värd, med hänsyn tagen till dess fortsatta användbarhet för tillverkning av tobaksvaror. Vid värdering av lager av oarbetad tobak användes inköpspriset

såsom utgångspunkt utan hänsyn till mer eller mindre tillfälliga prisfluktuationer.

2 mom. Åtnöjes tobaksfabrikant icke med inlösningspris, som fastställts å utländsk förtullad råtabak, äger han att vid återutförsel av varan under behöriga tullkontroller erhålla restitution av erlagd tull.

Hos fabrikant eller hos annan inneliggande lager av utländsk råtabak, som det icke enligt vad ovan sagts åligger staten att inlösa och som ej heller genom frivillig överenskommelse övertages för monopolets räkning, må även exporteras med rätt för ägaren att erhålla restitution av erlagd tull.

3 mom. Därest för tobakstillverkningen använda inventarier, som icke jämlikt 1 mom. äro föremål för inlösen, kunna anses komma att undergå värdeminskning till följd av upphörandet av fabrikantens tillverkning, skall fabrikanten äga påfordra ersättning för denna värdeminskning. Ersättning för värdeminskning enligt detta moment utgår endast om inventarierna icke enligt lag äro hänförliga till fast egendom och om de äro i fabrikantens ägo vid tiden för monopolets ikraftträdande samt bevisligen varit sedan *den 1 augusti 1914* regelbundet i bruk för tobakstillverkning inom riket.

Ersättning för värdeminskning utgår med högst ett belopp, motsvarande skillnaden mellan vad egendomen av kommissionerna prövas skäligen vara värd och det pris, som under normala förhållanden kan antagas vara påräkneligt vid egendomens försäljning.

4 mom. Därest monopolets utövare genom frivillig överenskommelse med ägaren förvärvar inventarier, som i 3 mom. avses, förfaller ägarens rätt till ersättning enligt sagda mom.

7 §.

1 mom. Därest tobaksfabrikant tillhörig och för hans tobakstillverkning använd fabriksfastighet kan anses komma att undergå värdeminskning till följd av upphörandet av fabrikantens tillverkning, skall fabrikanten äga påfordra ersättning för denna värdeminskning.

Vederbörande kommission har vid prövning av anspråk, som här avses, att uppskatta det saluvärde, som, under förutsättning av tobakstillverkningens upphörande, må anses belöpa å fastigheten eller den del därav, som användes för den ifrågavarande tillverkningen.

Skulle det sålunda uppskattade saluvärdet understiga, vad som motsvarar 15 gånger den omkostnad (beräknad hyra), varom i 8 § 2 mom. förmåles, skall skillnaden anses såsom värdeminskning och gottgöras fabrikanten.

Vid värdeuppskattning, som här avses, tages jämväl hänsyn till inventarier, vilka enligt lag äro hänförliga till fast egendom, dock med undantag av sådana som jämlikt 6 § 1 mom. blivit föremål för inlösen.

2 mom. Idkar aktiebolag tobakstillverkning i förhyrd fastighet, och äges denna fastighet av innehavare av aktiemajoriteten i bolaget, må ersättning för värdeminskning enligt nu angivna grunder tillkomma fastighetens ägare.

3 mom. Därest monopolets utövare genom frivillig överenskommelse med ägaren förvärvar fastighet, som i denna § avses, förfaller ägarens rätt till ersättning enligt denna §.

Ersättning för värdeminskning utgår icke för fastighet, som till den ersättningsberättigade överlåtits efter utgången av juni månad 1913, för såvitt icke fastigheten redan vid nämnda tidpunkt användes för tobakstillverkning.

4 mom. Idkas tobakstillverkning i förhyrd lokal, skall, därest 2 mom. av denna paragraf icke kommit till tillämpning, monopolets utövare vara förpliktad övertaga fabrikantens hyreskontrakt angående sådan lokal, så framt detsamma upprättats eller förnyats före den 1 augusti 1914 och vid monopolets ikraftträdande fortfarande äger gällande kraft.

8 §.

1 mom. Tobaksfabrikant, vilken enligt lag varit skyldig att föra handelsböcker och som sedan den 1 januari 1909 idkat oavbruten tillverkning av tobaksvaror, äge att, på sätt här nedan förmäles, erhålla ersättning för förlorad näringsverksamhet.

2 mom. Sålunda ersättningsberättigad tobaksfabrikant, som företar lagligen förda handelsböcker över tillverkningen, äger erhålla ersättning till belopp motsvarande högst *tolv och en halv* gånger medeltalet av den handelsvinst, som tobakstillverkningen enligt nedan angivna grunder befinnes hava givit för de mellan den 31 december 1906 och den 1 januari 1914 fallande verksamhetsåren, därvid dock det bästa och det sämsta årsresultatet icke medräknas (*medelhandelsvinsten*).

Ersättningen utgår för verksamhetstiden från ingången av år 1904 till dagen för monopolets ikraftträdande med ett belopp motsvarande fem gånger medelhandelsvinsten, vilket ersättningsbelopp ökas med:

en halv	medelhandelsvinst	för varje helt kalenderår företaget varit i verksamhet såsom tobaksfabrikant under åren	1899—1903
en femtedels	d:o	d:o	» »
en tiondedels	d:o	d:o	före år
			1889—1898
			1889;

varvid dock iakttages, att därest verksamheten varit nedlagd minst ett år i följd, hänsyn tages till därförut liggande verksamhetstid.

Vid bedömande av frågan, huru länge fabrikanten, på sätt i denna § avses, idkat tobakstillverkningen, bortses från sådan ändring i äganderätten till företaget, vilken ej kan anses hava inneburit bildande av nytt affärsföretag.

Såsom handelsvinst respektive förlust å rörelsen upptages vad vederbörande kommission vid undersökning av affärens handelsböcker finner utgöra årsresultatet av rörelsen, sedan affären, i den mån det icke förut skett, belastats med 5 procent ränta å det egna kapital, som enligt kommissionernas uppskattning under året i verkligheten använts i affären.

Vid undersökning av handelsböckerna och beräkning av handelsvinsten skall särskilt tillses,

att tillgångar och skulder ävensom vinster och förluster, vilka icke hava något direkt eller indirekt samband med fabriksrörelsen, frånskiljas; att tillgångarna under perioden upptagits till sitt verkliga värde, alltså varken för lågt eller för högt;

att skulderna under perioden upptagits i enlighet med verkliga förhållandet;

att, ifall egen fabriksfastighet använts, hyra eller därmed jämförlig kostnad för fastigheten påförts till minst så stort belopp, som motsvarar skälig hyra för fastigheten eller den del därav, som använts för tobakstillverkningen, därvid iakttages, att såsom med hyra jämförlig kostnad skall anses 5 procent ränta å det av kommissionerna uppskattade fastighetsvärdet jämte skälig underhållskostnad och avskrivning;

att skatter vederbörligen påförts;

att ifall fabriksrörelsen icke belastats med lön till verkställande direktör, disponent eller motsvarande ledare, sådan omkostnad avräknas till det belopp, som provas skäligt i jämförelse med motsvarande omkostnad vid företaget av liknande omfattning;

att nödiga avskrivningar ägt rum under perioden; samt

att i övrigt inga åtgärder vidtagits, vilka obehörigt inverkat på årsresultatet.

3 mom. Har ersättningsberättigad tobaksfabrikants handelsvinst under åren 1907—1913 visat ökning eller minskning, som ej kan anses vara av tillfällig natur, må kommissionerna kunna efter sig företeende omständigheter öka eller minska det enligt 2 mom. fabrikanten tillkommande ersättningsbeloppet med högst 10 procent; dock att nämnda ersätt-

ningsbelopp icke i något fall må överstiga tolv och en halv gånger medelhandelsvinsten.

4 mom. Enligt 1 mom. ersättningsberättigad tobaksfabrikant, som ehuru lagligen skyldig att föra handelsböcker icke kan förete sådana, äger erhålla ersättning enligt de i 2 mom. stadgade grunder efter av kommissionerna för varje särskilt fall verkställd uppskattning.

5 mom. Därest i 1 mom. avsedd tobaksfabrikant icke under den i 2 mom. omförmälda sjuårsperioden haft att uppvisa någon medelhandelsvinst å sin rörelse och sålunda icke kommer i åtnjutande av ersättning enligt 2 eller 4 mom., skall han i stället äga utbekomma ersättning med ett belopp, motsvarande en *tiondedel* av medeltalet av årliga nettoförsäljningsvärdet å av honom försålda tobaksvaror av egen tillverkning under de mellan den 1 januari 1907 och den 31 december 1913 fallande verksamhetsåren, därvid dock det bästa och det sämsta året icke medräknas (*medelnettoförsäljningsvärdet*).

6 mom. Skulle den enligt 2, 3 eller 4 mom. fabrikant tillkommande ersättningen uppgå till lägre belopp än en *tiondedel* av medelnettoförsäljningsvärdet, så beräknat som i 5 mom. sägs, äger han i stället åtnjuta ersättning enligt sistberörda moment.

7 mom. Tobaksfabrikant, vilken drivit sin rörelse i så ringa omfattning, att han icke varit skyldig att föra handelsböcker, äger att erhålla personlig ersättning efter vad i 9 § sägs.

9 §.

1 mom. Personlig ersättning skall tillkomma:

a) verkställande direktör eller disponent, fabriksledare, verkmästare, förman eller arbetare, vilken vid tiden för monopolets ikraftträdande är, i sin egenskap av inom tobakshanteringen yrkesutbildad, *inom samma näring* stadigvarande *sysselsatt*, härunder även inbegripna på enahanda sätt *sysselsatta* tobaksarbetare, som för fabrikants räkning arbeta i hemmet (hemarbetare);

b) tobaksfabrikant, som i 8 § 2 eller 4 mom. avses, försåvitt bland affärens omkostnader ingått eller vid handelsvinstens uppskattande enligt samma mom. beräknats avlöning till honom såsom ledare av företaget;

c) tobaksfabrikant, som i 8 § 7 mom. avses;

d) handelsresande *eller platsförsäljare* i tobaksvaror, vilken vid tiden för monopolets ikraftträdande är *stadigvarande* anställd hos tobaksfabrikant;

e) person, vilken, utan att vara *inom tobakshanteringen* yrkesutbildad, vid tiden för monopolets ikraftträdande är *stadigvarande* anställd vid

fabrik, kontor, lager eller fabriksbod, använda av tobaksfabrikant för hans tobakstillverkning.

2 mom. Såsom villkor för erhållande av dylik ersättning gäller:

a) att personen *vid monopolets ikraftträdande* är svensk medborgare;
 b) att personen vid monopolets ikraftträdande uppnått, *därest han är inom tobakshanteringen yrkesutbildad, minst 18 års ålder och eljest minst 21 års ålder*;

c) att personens inkomst av arbete under *de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande* uteslutande eller till väsentlig del härflutit av inom riket utövad sådan verksamhet, som i 1 mom. avses; samt

i fråga om de i 1 mom. a), b), d) och e) omnämnda personer,

d) att personen icke erhållit och icke kunnat erhålla någorlunda motsvarande anställning hos monopolets utövare; dock att den, som erhållit anställning hos monopolets utövare, skall äga utbekomma hela det av centralkommissionen fastställda ersättningsbeloppet, därest han inom två år från tiden för monopolets ikraftträdande blivit utan eget förvållande skild från anställningen, samt tre fjärdedelar av samma belopp, därest han inom fem år från nämnda tid blivit utan eget förvållande från anställningen skild.

3 mom. Ersättningen utgår, på sätt här nedan sägs, med vissa gånger medeltalet av den vederbörligen styrkta årsinkomst (*medelårsinkomst*), vilken för *de två närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande* verkligen åtnjutits eller, i det i 1 mom. b) avsedda fall, såsom avlöning beräknats *för de två sista år, som i där omnämnda uppskattning ingått*. Härvid tages ej hänsyn till sådan förbättring av avlöningsvillkoren, vilken inträtt *efter år 1911*, för så vitt ej giltiga skäl för dylik förbättring *prövas hava förelegat*.

4 mom. Till de i 1 mom. a), b) och c) omnämnda personer utgår ersättning *med belopp motsvarande en medelårsinkomst för den verksamhetstid, som omfattar de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande*. För varje tidigare helt verksamhetsår ökas ersättningen med *två femtedels* medelårsinkomst, dock endast i den mån varje sådant verksamhetsår motsvaras av två ersättningstagarens levnadsår utöver fyllda 21 år. Ersättningen må icke i något fall utgå med högre belopp än *fem gånger* medelårsinkomsten.

5 mom. Till *person, som i 1 mom. d) avses*, utgår ersättning *med belopp motsvarande en halv medelårsinkomst för den verksamhetstid, som omfattar de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande*. För varje tidigare helt verksamhetsår ökas ersättningen med *en*

femtedels medelårsinkomst, dock endast i den mån varje sådant verksamhetsår motsvaras av två ersättningstagarens levnadsår utöver fyllda 21 år. Ersättningen må icke i något fall utgå med högre belopp än *fyra* gånger medelårsinkomsten.

6 mom. Till person, som i 1 mom. e) avses, utgår ersättning med *en halv* medelårsinkomst, beräknad på sätt i 3 mom. här ovan angivits.

7 mom. *Centralkommissionen må, när särskilda omständigheter därtill föranleda och den ersättningsberättigade det medgiver, förordna, att ersättning varom i denna paragraf förmäles skall, ökad med tio procent, i stället för att till ersättningstagaren på en gång utbetalas, tillgodokomma honom i form av livränta.*

10 §.

1 mom. *Ersättning skall vidare tillkomma:*

a) *handlande, som idkar import av utländska cigarrer och cigarr-cigarretter; samt*

b) *handlande med svensk eller utländsk råtabak;*

dock att sådan ersättning ej utgår till annan än den, som utövat verksamheten för egen räkning (ej till kommissionär eller agent, ej heller till förening av tobaksodlare).

2 mom. *Såsom ytterligare villkor för handlandes rätt till dylik ersättning gäller:*

a) *att han utövar den verksamhet, som här avses, vid monopolets ikraftträdande samt utövat densamma under de fyra närmaste kalenderåren därförut;*

b) *att han vid monopolets ikraftträdande är svensk medborgare;*

c) *att han icke erhållit anställning hos monopolets utöware;*

d) *beträffande handlande, som i 1 mom. a) avses, att han i medeltal under de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande inom riket försålt av honom direkt från utlandet importerade cigarrer och cigarr-cigarretter till värde, som utgjort minst 33 procent av hela hans försäljning av tobaksvaror under samma tid; samt*

beträffande handlande, som i 1 mom. b) avses, att hans inkomst av handel med råtabak i medeltal under de fyra närmaste kalenderåren före monopolets ikraftträdande utgjort minst 50 procent av hans medelinkomst av arbete under samma tid.

3 mom. *Ersättning till handlande, som avses i 1 mom. a), utgår med ett belopp, motsvarande en tiondedel av hans medelomsättning av direkt importerade cigarrer och cigarr-cigarretter under de fyra närmaste kalender-*

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 14 saml. 84 häft. (Nr 261—263.) 7

ären före monolets ikraftträdande, beräknad efter inköpspris. I inköpspriset inräknas tull, frakt och andra med importen förbundna kostnader.

4 mom. Till grund för beräkning av ersättningen till handlande, som i 1 mom. b) avses, lägges medeltalet av den nettoinkomst, nämnda verksamhet enligt av kommissionerna verkställd granskning av vederbörandes handelsböcker lämnat under de fyra närmaste kalenderåren före monolets ikraftträdande; skolande ersättningen utgå för nämnda fyraårsperiod med en halv medelårsinkomst, samt för varje helt kalenderår, under vilket verksamheten därförut utövats, med en femtedels medelårsinkomst, dock högst med två och en halv gånger medelårsinkomsten.

11 §.

Beträffande aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker skola i avseende å inlösnings och ersättnings gälla följande särskilda bestämmelser:

A.

1 mom. Vad i 6 § 1, 3 och 4 mom. är stadgat angående inlösen av vissa maskiner och lösa inventarier samt om ersättning för värdeminskning å vissa inventarier skall äga tillämpning ej blott beträffande dylika maskiner och inventarier, vilka vid tiden för monolets ikraftträdande äro i bolagets ägo och bevisligen varit sedan den 1 augusti 1914 regelbundet i bruk i någon bolaget tillhörig fabrik, utan även beträffande sådana, som av bolaget övertagits från något i bolaget ingående företag och vilka vid övertagandet varit i bruk inom någon av bolaget inlöst fabrik, men vid tiden för monolets ikraftträdande icke vidare av bolaget användas; skolande, därest sådana maskiner eller inventarier före den 1 augusti 1914 äro av bolaget realiserade till lägre pris än det till vilket de av bolaget övertagits, bolaget äga rätt till gottgörelse för den härigenom lidna förlusten.

2 mom. Likaledes skall vad i 7 § 1 och 3 mom. är stadgat angående ersättning för värdeminskning å vissa fastigheter äga tillämpning ej mindre å bolaget tillhörig fastighet, som vid monolets ikraftträdande är i bruk för tobakstillverkning, än även å fastighet, som av bolaget övertagits från något i bolaget ingående företag samt därvid av den i 7 § 1 mom. angivna anledning undergått värdeminskning; och skall, därest dylik fastighet före den 1 augusti 1914 av bolaget avyttrats till

lägre pris än det, till vilket fastigheten av bolaget övertagits, bolaget äga rätt till gottgörelse för den härigenom lidna förlusten.

3 mom. Ersättning för förlorad näringsverksamhet skall utgå enligt de i 8 § angivna grunder, så jämkade, som här nedan sägs.

1:o) Bolagets handelsvinst under åren 1907—1913 skall beräknas sålunda att, sedan för vart och ett av de företag, som uppgått i bolaget och för åren 1907—1911 haft att uppvisa medelhandelsvinst, handelsvinsten respektive förlusten å rörelsen för vart av åren 1907—1911 uträknats, med ledning härav beräknas årsresultatet av samtliga ifrågavarande företags rörelse, betraktade såsom om de utgjort *en* affär, varefter bland de sålunda erhållna årsresultaten jämte bolagets egna årsresultat för åren 1912 och 1913 det bästa och det sämsta uteslutas. Medeltalet av de fem återstående årsresultaten anses utgöra bolagets medelhandelsvinst.

2:o) För bestämmande av det antal gånger medelhandelsvinsten, varmed ersättningen till bolaget skall utgå, uträknas först för varje i bolaget ingående särskilt företag det ersättningsbelopp, som med hänsyn till företagets medelhandelsvinst för åren 1907—1911 och företagets ålder, beräknad såsom om företaget fortfarande ägde bestånd den 31 oktober 1914, skulle hava utgått enligt de i 8 § angivna grunder. Förhållandet mellan summan av dessa ersättningsbelopp och summan av de särskilda företagens nyss berörda medelhandelsvinster anger det tal, varmed bolagets på ovan under 1:o) angivet sätt beräknade medelhandelsvinst skall multipliceras för erhållande av det ersättningsbelopp, som till bolaget skall utgå.

4 mom. Har i anledning av bolagets bildande bolaget före den 1 augusti 1914 utbetalat eller med bindande verkan utfäst sig att utbetala ersättning för förlorad anställning till person, förut anställd hos något av de särskilda i bolaget ingående företagen och tillhörande någon av de i 9 § 1 mom. omförmälda kategorier av ersättningsberättigade, skall bolaget av staten äga utbekomma gottgörelse härför till belopp, motsvarande vad bolaget betalt eller utfäst sig att betala, dock högst med det belopp, som skulle hava utgått till samma person enligt de i 9 § angivna grunder, så jämkade, som här nedan sägs.

Gottgörelse till bolaget beräknas endast under förutsättning:

a) att den person, som av bolaget tillerkänts ersättning, fortfarande är i livet;

b) att personen icke är ersättningsberättigad enligt 9 § i denna förordning;

c) att personen *vid monolets ikraftträdande* är svensk medborgare;

d) att personen vid den tid, då han av bolaget tillerkändes ersättning, uppnått, *därest han är inom tobakshanteringen yrkesutbildad, minst 18 års ålder och eljest minst 21 års ålder*;

e) att personens inkomst av arbete under tiden den 1 januari 1908—31 maj 1912 uteslutande eller till väsentlig del härflutit av inom riket utövad sådan verksamhet, som i 9 § 1 mom. avses; samt

f) att personen icke erhållit någorlunda motsvarande anställning hos bolaget.

Vid fastställandet av gottgörelsens storlek skall i stället för den i 9 § 3 mom. omförmälda årsinkomsten tagas årsinkomsten för åren 1910 och 1911; och skall vid tillämpning av vad i 9 § 4 och 5 mom. stadgas i stället för *där stadgade fyraårsperiod* tagas till utgångspunkt tidsperioden den 1 januari 1908—31 maj 1912.

5 mom. Utöver vad här förut i denna § är stadgat äger bolaget av staten åtnjuta ersättning jämväl för kostnader av förut ej avsedd art, vilka bolaget i och för fabrikationens koncentrerings bevisligen fått vidkännas, dock allenast i den mån det kan visas, att monopolets utöware av de vidtagna åtgärderna har nytta samt besparing i kostnad.

B.

Därest aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker sist inom tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, avgiver en till Konungen ställd förbindelse, avfattad i överensstämmelse med bilaga I till denna §, skola, i stället för 3 och 5 mom. här ovan, följande bestämmelser tillämpas.

I stället för 3 mom.:

Ersättning för förlorad näringsverksamhet skall utgå med summan av de belopp, som enligt de i 8 § stadgade grunder skulle hava utgått till de särskilda i bolaget ingående företagen, därest dessa vid tiden för monopolets ikraftträdande ännu ägt bestånd, med iakttagande likväl, att vid medelhandelsvinstens och medelnettoförsäljningsvärdets beräkning hänsyn skall tagas allenast till åren 1907—1911 med frånräknande av det bästa och det sämsta året.

I stället för 5 mom.:

Utöver vad här förut i denna § är stadgat, äger bolaget av staten åtnjuta ersättning jämväl för kostnader av förut ej avsedd art, vilka bolaget i och för fabrikationens koncentrerings bevisligen fått vidkännas, med ett belopp av 850,000 kronor.

III Kap.

Angående understöd.

12 §.

1 mom. Har någon genom monopolets införande förlorat anställning eller sysselsättning inom tobakstillverkningen och är han ej enligt här ovan givna regler berättigad till ersättning härför, må, där skälig anledning är att antaga, att han till följd härav kommer att sakna utväg att sig försörja, skäligt understöd av härtill anslagna medel kunna med visst belopp för en gång honom tilldelas. På centralkommissionen ankommer att bestämma, huruvida tillerkänt belopp skall åt understödstagaren utbetalas eller honom tillgodokomma i form av livränta på sätt i 9 § 7 mom. är stadgat.

2 mom. Den, som på grund av ålder, sjukdom, lyte eller annan omständighet anses äga särskild svårighet att förskaffa sig uppehälle, må kunna, ändå att ersättning enligt 9 § till honom utgår, tilldelas understöd varom i 1 mom. sägs.

3 mom. Vill någon komma i åtnjutande av understöd, varom här ovan är stadgat, ingive ansökan härom till centralkommissionen inom sex månader från monopolets ikraftträdande; dock att den, som anmält anspråk på ersättning enligt 9 §, äger tid att ingiva ansökan om understöd, intill dess en månad förflutit sedan underrättelse om centralkommissionens beslut i ersättningsfrågan blivit till honom avsänd.

Denna förordning träder i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Bilaga I till 11 § i ersättningsförordningen.

Sedan förordningarna angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket samt om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket blivit av riksdagen antagna, förbinder sig härmed aktiebolaget Förenade svenska tobaksfabriker att:

1:o) från den dag, då monopolet träder i kraft, upplåta till mono-
polets utövare nyttjanderätten till de fabriksfastigheter med därtill hörande fasta inventarier, i vilka bolaget för närvarande driver tillverkning av tobaksvaror, och vilka mono-
polets utövare sist en månad före ikraft-
träandet förklarar sig vilja övertaga, emot den hyra, som i avseende å bolagets egna fastigheter varit i bolagets böcker debiterad för året 1913, samt i avseende å av bolaget förhyrda fastigheter den hyra, som bolaget självt enligt gällande hyreskontrakt skall betala, med rätt för mono-
polets utövare att för varje i bolagets ägo varande fastighet sist vid tillträdet bestämma hyrestidens längd, dock högst till fem år från den fardag, som infaller närmast före mono-
polets ikraftträdande;

2:o) låta mono-
polets utövare under den närmaste månaden före mono-
polets ikraftträdande inventera bolagets inventarier och lager av råvaror, halvfabrikat och utensilier uti de fabriker, som mono-
polets utövare förklarar sig vilja övertaga; skolande denna inventering ske i närvaro av ombud för bolaget och därvid nödig handräckning av bolaget lämnas; samt

3:o) jämväl å dagen för mono-
polets ikraftträdande till mono-
polets utövare överlåta de bolagets inventarier och förråd av råttobak, halv-
fabrikat och utensilier, som mono-
polets utövare vid denna tidpunkt önskar övertaga; ägande mono-
polets utövare rätt att förfoga över denna egen-
dom, oberoende av om inlösningsbeloppen härför blivit av kommis-
sionerna fastställda eller ej.